

UNIVERSITI
MALAYSIA
KELANTAN

**PENGARUH SAPE DALAM IDENTITI MASYARAKAT ORANG IBAN DI
SARAWAK : KAJIAN TERHADAP ALAT MUZIK TRADISIONAL**

ALIANA HAZEL ANAK LAMIN

C20A0926

**Projek Penyelidikan ini disediakan untuk memenuhi syarat kelayakan bagi
Ijazah Sarjana Muda Pengajian Warisan Dengan Kepujian**

FAKULTI TEKNOLOGI KREATIF DAN WARISAN

UNIVERSITI MALAYSIA KELANTAN

PERAKUAN TESIS

Saya dengan ini mengesahkan bahawa kerja yang terkandung dalam tesis ini adalah hasil penyelidikan yang asli dan tidak pernah dikemukakan untuk ijazah tinggi kepada mana-mana universiti atau institusi.

TERBUKA

Saya bersetuju bahawa tesis ini boleh didapati sebagai naskhah keras atau akses terbuka dalam talian (teks penuh)

SEKATAN

Saya bersetuju bahawa tesis ini boleh didapati sebagai naskhah keras atau dalam teks (teks penuh) bagi tempoh yang diluluskan oleh Jawatankuasa Pengajian Siswazah

Dari tarikh _____ hingga _____

SULIT

(Mengandungi maklumat sulit di bawah Akta Rahsia Rasmi 1972)

TERHAD

(Mengandungi maklumat terhad yang ditetapkan oleh organisasi di mana penyelidikan dijalankan)

Saya mengakui bahawa Universiti Malaysia Kelantan mempunyai hak berikut. Tesis adalah milik Universiti Malaysia Kelantan. Perpustakaan Universiti Malaysia Kelantan mempunyai hak untuk membuat salinan untuk tujuan pengajian sahaja. Perpustakaan dibenarkan membuat salinan tesis ini sebagai bahan pertukaran antara institusi pengajian

aliana

Tandatangan Pelajar

Tandatangan Penyelia

Nama : Aliana Hazel Anak Lamin

Nama Penyelia : Prof. Madya Khairil Anwar

Dean bin Kamarudin

No. Kad Pengenalan : 000719-13-1248

Tarikh :

Tarikh : 12/02/2024

PENGHARGAAN

Terlebih dahulu saya ingin mengucapkan syukur kepada Tuhan atas kurniaNya, maka dapatlah saya menyiapkan kajian ini dengan jayanya. Di kesempatan ini, saya ingin mengucapkan jutaan terima kasih kepada Prof. Madya Khairil Anwar Dean bin Kamarudin, selaku pensyarah saya bagi subjek CFT4134 Projek Penyelidikan II di atas sokongan, nasihat dan bimbingan yang diberikan banyak membantu kepada kejayaan dalam penghasilan laporan kajian individu ini. Tidak dilupakan juga ucapan terima kasih kepada Encik Jerry Kamit kerana banyak membantu saya di dalam sesi temu bual yang telah dilakukan pada bulan Disember tahun 2023. Selain itu, terima kasih kepada Prof. Madya Dr. Raja Iskandar bin Raja Halid selaku pensyarah penilaian pembentangan kerana telah memberi peluang kepada kami untuk membentangkan hasil kajian.

UNIVERSITI
MALAYSIA
KELANTAN

ISI KANDUNGAN

PERAKUAN	i
PENGHARGAAN	ii
ABSTRAK	vi
ABSTRACT	vii
BAB 1 PENDAHULUAN	
1.0 PENGENALAN	1
1.1 LATAR BELAKANG KAJIAN	6
1.2 PERMASALAH KAJIAN	7
1.3 PERSOALAN KAJIAN	7
1.4 OBJEKTIF KAJIAN	7
1.5 SKOP KAJIAN	7
1.6 KEPENTINGAN KAJIAN	8
1.7 PENUTUP	8
BAB 2 KAJIAN LITERATUR	
2.0 PENGENALAN	9
2.1 DEFINISI SENI PERSEMBAHAN	12
2.1.1 Fungsi Sape dalam Tradisi Rakyat	12
2.1.2 Motif Corak Sape	13
2.1.3 Proses Pembuatan	14
2.2 KERANGKA TEORI	15
2.3 PENUTUP	15

BAB 3	METODOLOGI KAJIAN	
3.0	PENGENALAN	17
3.1	PENDEKATAN KAJIAN	17
3.2	REKABENTUK KAJIAN	17
3.3	UNIT ANALISIS	17
3.4	KAEDAH KAJIAN	17
	3.4.1 Kaedah Kualitatif	17
3.5	PENGUMPULAN DATA	18
	3.5.1 Data Primer	18
	3.5.2 Data Sekunder	18
3.6	PERSAMPELAN	18
3.7	ANALISIS DATA	19
3.8	PENUTUP	19
BAB 4	DAPATAN KAJIAN	
4.0	PENGENALAN	20
4.1	BIODATA PEMAIN SAPE	20
4.2	SYARIKAT RAKAMAN MUZIK	22
4.3	ALBUM	25
4.4	ACARA	30
4.5	ANUGERAH	37
4.6	TEMU BUAL	41
4.7	Hubungan antara alat muzik dengan tradisi	47
4.8	Corak atau motif yang ada pada Sape	48
4.9	Langkah pembuatan Sape	49

BAB 5	RUMUSAN, PERBINCANGAN DAN CADANGAN	
5.0	PENGENALAN	51
5.1	RUMUSAN DAPATAN KAJIAN	51
	5.1.1 Objektif 1	51
	5.1.2 Objektif 2	52
	5.1.3 Objektif 3	53
5.2	PERBINCANGAN	53
5.3	CADANGAN	55
5.4	PENUTUP	56
LAMPIRAN		57
BIBLIOGRAFI		69

ABSTRAK

Malaysia mempunyai rangka kerja sosiobudaya yang tersendiri kerana setiap kumpulan etnik terus mengamalkan adat resam-nya sendiri. Etnik dan sub-etnik yang membentuk penduduk Sarawak ialah Iban, Bidayuh, Melayu, Cina, Melanau, Kenyah, Lun Bawang, Penan, Kayan, Kelabit, Bisaya, dan sebagainya. Di Sarawak, etnik Iban adalah yang paling ramai. Engkerumong, Sape, Tawak, Bebendai, dan Ketebung adalah antara alat muzik yang digunakan oleh orang Iban. Sape merupakan salah satu alat muzik klasik yang paling kerap digunakan di Sarawak. Alat muzik milik keluarga kordofon, Sape mempunyai kepentingan budaya yang mendalam yang akan diwarisi oleh generasi akan datang. Berdasarkan taksonomi alat muzik, Sape ialah papan ringkas tanpa resonator (Hornbostel dan Sachs, 1961).

ABSTRACT

Malaysia has its own socio-cultural framework because each ethnic group continues to practice its own customs. Ethnicities and sub-ethnicities that make up the population of Sarawak are Iban, Bidayuh, Malay, Chinese, Melanau, Kenyah, Lun Bawang, Penan, Kayan, Kelabit, Bisaya, and so on. In Sarawak, the Iban ethnic group is the most numerous. Engkerumong, Sape, Tawak, Bebendai, and Ketebung are among the musical instruments used by the Iban people. Sape is one of the most frequently used classical musical instruments in Sarawak. A musical instrument belonging to the chordophone family, the Sape has a deep cultural significance that will be passed down by future generations. Based on the taxonomy of musical instruments, the Sape is a simple board without a resonator (Hornbostel and Sachs, 1961).

1.0 PENGENALAN

Perlis, Kedah, Pulau Pinang, Perak, Selangor, Johor, Negeri Sembilan, Melaka, Pahang, Terengganu, Kelantan, Sabah, dan Sarawak adalah empat belas negeri yang membentuk Malaysia iaitu sebuah negara raja berperlembagaan persekutuan yang terletak di Asia Tenggara. Semenanjung Malaysia dan Malaysia Borneo adalah dua bahagian Malaysia. Selain sempadan perairannya dengan Singapura dan Filipina, Malaysia juga berkongsi sempadan darat dengan Thailand, Indonesia, dan Brunei. Kerajaan persekutuan Malaysia beribu pejabat di Putrajaya, dengan Kuala Lumpur berfungsi sebagai ibu negara.

Wilayah terbesar di Malaysia dipanggil sebagai Sarawak, atau Bumi Kenyalang. Pada 22 Julai 1963, Sarawak memperoleh kemerdekaan daripada penjajahan British, sebelum penubuhan Persekutuan Malaysia. Dua belas daerah ditubuhkan apabila Sarawak berpecah iaitu Kuching, Samarahan, Serian, Sri Aman, Betong, Sarikei, Mukah, Sibul, Kapit, Bintulu, Miri, dan Limbang. Ibu kota Sarawak dan bandar terbesar adalah Kuching, terletak di Malaysia Timur. Ia berfungsi sebagai hab pentadbiran bagi Bahagian Kuching. Terletak di Sungai Sarawak, bandar ini terletak di sudut barat daya negeri Sarawak di pulau Borneo.

Serian atau juga dikenali sebagai Bandar Serian, terletak di Sarawak, Malaysia. Ibu negeri Kuching terletak kira-kira 62 kilometer (39 batu) di selatannya, dan Tebedu, sempadan Malaysia-Indonesia, berjarak 42 kilometer (26 batu). Untuk daerah dan bahagian dengan nama yang sama, Serian berfungsi sebagai hab pentadbiran. Termasuk dalam wilayah di bawah kawalan Majlis Daerah Serian iaitu kerajaan tempatan.

Negeri Sarawak adalah rumah kepada pelbagai kumpulan etnik yang berbeza. Di Sarawak, suku kaum Iban paling ramai. Selain Sarawak, Kalimantan Barat, Indonesia, adalah rumah kepada suku kaum Iban. Pada hakikatnya, suku Iban tidak mempunyai nama atau gelaran yang akan membantu orang lain mengenal pasti mereka. Menurut Sandin (1967), nama sungai atau lokasi tempat tinggal suku Iban menentukan gelaran suku tersebut.

Istilah Iban adalah cara yang lebih biasa untuk merujuk kepada orang Dayak Laut. Sama seperti Dayak Laut, perkataan asal Iban tidak diketahui walaupun digunakan secara meluas hari ini. James Brooke memberi puak ini nama Dayak Laut pada awal 1700-an, menurut Pringle 1970.

Menurut Asmah (1981), nama "Iban" berasal daripada perkataan Kayan "ivan," yang bermaksud "pengembara." Orang Iban yang aktif disebut demikian oleh orang Kayan di Rajang, yang menjadikan mereka jiran yang begitu mesra. Sebaliknya, sesetengah pihak berpendapat bahawa perkataan Iban bukan berasal daripada bahasa Kayan.

Orang Dayak sendiri mendakwa bahawa "Iban" bermaksud "seseorang" dan sentiasa digunakan untuk merujuk kepada "sesiapa sahaja," seperti yang dilaporkan oleh Tom Richards pada tahun 1959. Kamus Bahasa Iban Dewan Bahasa dan Pustaka membuktikan kebenaran dakwaan ini. Perkataan 'Iban' merujuk kepada orang biasa, menurut Kamus Melayu Iban-Bahasa. Takrifan ini disokong lagi oleh The Encyclopaedia of Iban Studies (1967), yang menyatakan bahawa perkataan itu sinonim dengan perkataan 'manusia,' yang bermaksud individu.

Sarawak bertuah kerana mempunyai pelbagai jenis alat muzik dan genre asli daripada kumpulan etnik yang berbeza. Salah satu alat muzik orang asli yang paling banyak digunakan di Sarawak ialah Sape, kadangkala dirujuk sebagai sapeh. Sarawak mempunyai muzik dan aspirasinya sendiri. Pemuzik lelaki biasanya memainkan Sape untuk mengiringi persembahan tarian (Galvin 1962, hlm. 501; Gorlinski 1988, hlm. 101; Gorlinski 1992, hlm. 8), pada upacara penyembuhan dukun (Prattis 1963, hlm. 72; Whittier 1978, hlm. 1978). 106).

Alat muzik yang paling terkenal dari Sarawak ialah Sape. Sape dianggap sebagai ikon budaya dan pelancongan di Sarawak. Sarawak sering dipromosikan sebagai salah satu destinasi pelancongan utama Malaysia. H.F. Tillema mendakwa bahawa budaya dan ritual Sape adalah yang paling terkenal dan dihormati daripada kesemuanya. Ia melampaui muzik semata-mata untuk mewakili mitologi, daya hidup, dan jiwa orang Sape.

Alat muzik tradisional Sape, yang dahulunya hanya digunakan dalam upacara penyembuhan rumah panjang, telah berkembang menjadi alat sosial yang menyeronokkan. Oleh kerana Sape kini terkenal di seluruh dunia, ia digunakan sebagai simbol budaya Sarawak dalam bahan promosi pelancongan Malaysia. Allahyarham Tusau Padan, Uchau Bilung, Jerry Kamit, Mathew Ngav Jau, dan Leslie Eli adalah antara pemain Sape yang berjaya membawa permainan ini ke khalayak seluruh dunia.

Masyarakat Iban Sarawak terus mempertahankan ciri-ciri budaya dan adat resam yang mewakili identiti dan tradisi kumpulan mereka. Setiap kumpulan etnik mempunyai cara hidup, agama, bahasa, dan adat resam yang tersendiri. Cara hidup yang dianuti adalah berlandaskan pantang larang, hukum adat, toleransi, dan pertalian yang rapat. Kumpulan etnik di Sarawak dengan alat muzik dan gaya yang tersendiri. Alat muzik Sarawak telah mendapat pengiktirafan pada skala global.

Kampung Budaya, antara tapak pelancongan paling terkenal di Sarawak, telah menganjurkan Festival Rainforest World Music hampir setiap tahun sebagai acara muzik tradisional. Untuk majlis ini, peminat muzik tradisional dari seluruh dunia telah berkumpul untuk berkongsi dan mempersembahkan muzik mereka. Salah satu ikon muzik acara itu ialah alat muzik Sarawak yang dikenali sebagai Sape, yang menunjukkan kepentingan besar alat muzik tradisional Sarawak.

1.1 LATAR BELAKANG KAJIAN

Alat muzik Sarawak yang paling terkenal ialah Sape. Asal usul dan asal usul Sape adalah topik yang hangat dipertikaikan. Satu ciri menarik dalam sejarah Sape, menurut Golinski (1988), ialah beliau percaya perkataan "Sape" berasal daripada perkataan Sanskrit untuk alat muzik "berleher pendek, bertali dua, dan dipetik" yang dikenali sebagai kecapi. Ia dipercayai telah tiba di Asia Tenggara semasa era Hindu-Buddha pada abad ketujuh. Masa sebenar kelahiran Sape masih tidak diketahui, walaupun, kerana tiada bukti kukuh untuk menyokong dakwaan ini, menjadikannya mustahil untuk menentukan kebenarannya.

Menurut Mathew Ngau Jau, salah seorang pemain Sape yang paling terkenal, kisahnya bermula dengan seorang lelaki yang tinggal di sebuah bandar kecil. Dia menyatakan bahawa isteri lelaki itu semakin merosot setiap hari akibat penyakit yang tidak diketahui dan pelik yang tidak diketahui rawatannya. Di sebalik usaha yang terbaik, wanita itu tetap tidak sembuh walaupun suaminya menggunakan ubat-ubatan dan terapi lain. Untuk semua percubaannya, penyakit dan penderitaan isterinya berterusan.

Pada suatu malam, si suami itu bermimpi bertemu seorang lelaki tua yang mengarahkan beliau menebang sebatang pokok bernama Adau dan membuat sape' daripadanya. Sape yang dibuat dipersembahkan untuk isteri yang sakit untuk berubat. si suami tersebut melakukannya seperti yang diarahkan oleh lelaki tua itu dalam mimpinya. Beliau menyiapkan Sape pagi semalam dan memetik Sape di hadapan isterinya. Isterinya secara ajaib sembuh dari penyakit misteri selepas mendengar bunyi Sape. Beliau mengekalkan semangat dalam Sape' dan terus berlatih untuk meningkatkan kebolehan bermain selepas isterinya pulih.

1.2 PERMASALAHAN KAJIAN

Sesetengah rakyat Sarawak, terutamanya generasi muda, masih kurang kemahiran yang diperlukan untuk bermain Sape atau memahami nilainya. Tambahan pula, Sape kurang dikenali oleh orang luar kerana ia hanya dipersembahkan pada majlis dan perayaan tertentu sahaja.

Generasi muda juga kurang pengetahuan tentang cara memainkan warisan muzik Sape ini kerana pendedahan yang terhad dan ketandusan guru yang mempunyai bakat muzik. Perkembangan alat muzik moden seperti gitar, gendang, dan instrumen lain telah menyebabkan ramai generasi muda tidak berminat untuk belajar dan membuat persembahan dengan alat muzik tradisional.

1.3 PERSOALAN KAJIAN

1. Apakah fungsi Sape dalam tradisi Iban?
2. Apakah maksud motif flora pada Sape?
3. Apakah proses dan teknik pembuatan alat muzik Sape?

1.4 OBJEKTIF KAJIAN

1. Mengkaji hubungan antara alat muzik dengan tradisi masyarakat Iban
2. Menerangkan corak motif yang ada pada Sape
3. Mengenalpasti proses pembuatan Sape

1.5 SKOP KAJIAN

Pengetahuan rakyat tempatan merupakan satu-satunya aspek alat muzik tradisional Sape yang menjadi tumpuan kajian ini. Keluarga kordofon termasuk alat muzik yang dikenali sebagai Sape. Ia telah melambangkan budaya suku kaum Sarawak di samping bertindak sebagai pengenalan-pasti masyarakat.

1.6 KEPENTINGAN KAJIAN

Alat muzik adat yang mempunyai kepentingan khusus bagi masyarakat Sarawak ialah Sape. Sejenis muzik yang dikenali sebagai Sape juga melambangkan kualiti tersendiri yang dikongsi oleh banyak suku kaum Sarawak. Kajian atau projek penyelidikan Sape mestilah penting dan mempunyai matlamat yang jelas. Disiplin Sape sama penting dengan kajian lain.

Tujuan projek ini adalah untuk meningkatkan kesedaran masyarakat terhadap alat muzik Sape, khususnya dalam kalangan belia masa kini. Di samping itu, generasi muda-tanpa mengira kepelbagaian kaum mereka sendiri tidak akan dapat mengenali alat muzik tradisional ini jika kajian ini tidak selesai, dan akhirnya akan pupus. Penyelidikan Sape ini mempunyai matlamatnya yang tersendiri, sama seperti para sarjana lain. Kajian ini dijangka akan berterusan dan berkembang dengan menumpukan kepada pelbagai aspek Sape. Hakikat bahawa kajian ini boleh menjadi panduan untuk penyelidik akan datang menjadikannya patut diberi perhatian juga.

1.7 PENUTUP

Kajian ini memfokuskan betapa pentingnya alat muzik tradisional kepada masyarakat suku kaum etnik yang komited terhadap pemeliharaan sejarah. Identiti sesebuah negara dan alat muziknya terserlah. Malaysia sering menggunakan alat muzik ini sebagai simbol dalam bidang seni, budaya, dan pelancongan. Tambahan pula, ia berfungsi sebagai lambang negeri Sarawak. Ini menunjukkan bahawa muzik Sape, yang dimainkan secara tradisional di rumah panjang dan komuniti sebagai sejenis hiburan dan untuk mengiringi tarian semasa perayaan, kini dipaparkan dalam kempen seni, kebudayaan dan pelancongan di seluruh negara serta festival muzik.

2.0 PENGENALAN

Sape ialah alat muzik tradisional Sarawak. Jenis kordofon tertentu yang dipanggil Sape boleh menimbulkan emosi yang berbeza pada pendengar. Kordofon ialah alat muzik di mana getaran yang dihasilkan oleh rentetan regangan menghasilkan bunyi. Alat muzik seperti biola dan kecapi termasuk dalam kumpulan ini. Sape dimainkan pada perayaan dan perjumpaan rohani yang diadakan di rumah panjang. Persekitaran akustik yang berbeza bagi instrumen serantau seperti Sape menjadikannya sesuai untuk dimainkan dalam konteks luar bandar atau komunal.

Kajian Mengeksplorasi dan Menganalisis seni Pribumi Malaysia : Sape

Adlin Danish (2021) menjelaskan bahawa perkataan Sape bermaksud memetik dengan jari. Ia adalah ahli keluarga kordofon alat muzik. Ia berfungsi sebagai identiti komunal untuk Sarawak dan metafora untuk budaya suku kaum Borneo. Kecapi yang dikenali sebagai "Sape" mempunyai badan yang panjang dan leher yang pendek. Biasanya, hujung badan digunakan untuk menggantung tiga atau empat tali logam, dan pasak penalaan di hujung leher pendek adalah yang lain. Fret digunakan untuk membantu menala instrumen ke bawah beberapa tali untuk sekeping tertentu. Pemain memegang Sape hampir mendatar di atas ribanya, memetik tali dengan hujung jari.

Alat Muzik Tradisional di Masa Moden : Sape dalam Kajian Nilai Budaya

Alat muzik bertali dengan tiga hingga lapan tali yang ditujukan kepada sumbernya dipanggil Sape, menurut Lawing (Lawing, 2003). Dalam bahasa Kenya dan Kayaan, nama mereka ialah Sampe dan Sape. Laser atau fret diletakkan pada sape' untuk menghasilkan melodi atau bunyi melodi, sama seperti bagaimana gitar dimainkan. Ini sama dengan cara sape' dilakukan menggunakan teknologi mencabut.

Sape' berfungsi sebagai upacara ritual yang melibatkan Dayak Kayaan dan digunakan oleh masyarakat Dayak secara keseluruhan untuk tujuan selain daripada hiburan. Malah, tradisi tertentu memasukkan sape' sebagai sebahagian daripada upacara tersebut (Neni Puji Nur Rahmawati, 2015).

Menurut Pakpahan et al., jenis kayu yang digunakan dalam pembuatan alat muzik bertali seperti gitar menentukan kualiti alat tersebut (1969). Garis panduan untuk menghasilkan sape' adalah sama seperti untuk menghasilkan Sape itu sendiri.

Hoogendyk et al. (2019) mendakwa bahawa Sape bukan sekadar alat muzik, ia adalah identiti masyarakat Dayak. Setakat ini, belum ada karya yang tersedia untuk orang awam yang menyelidiki implikasi budaya dan simbolisme jenis Sape ini. Namun, tiada siapa yang membezakan bentuk badan Sape dengan norma tradisi masyarakat.

Aplikasi Pengenalan dan Simulasi Alat Musik Sape

Alat muzik yang dikenali sebagai Sape berasal dari suku Dayak di Kalimantan Timur. Banyak suku Dayak besar telah bertapak di wilayah Kalimantan, Indonesia dan Malaysia Timur, di mana mereka telah menetap dalam tempoh yang sangat lama. Suku Dayak sudah pasti mempunyai adat resam, budaya, dan zaman sejarah yang unik sebagai hasilnya. Orang Dayak telah mencipta pelbagai jenis barangan budaya, seperti alat muzik tradisional dengan bunyi dan kegunaan yang unik. A. D. Anuari, Mei 2018

Penerokaan Melodi, Harmoni dan Irama dalam repertoire Sape terpilih dalam etnik Kenyah di Sarawak

Masyarakat etnik Kenyah Sarawak terkenal dengan permainan Sape, alat muzik tradisional. Kaum Kenyah merupakan penduduk asli yang tinggal di hulu empat sungai utama Borneo dan di kawasan tanah tinggi yang tidak diterokai (Lin, 2013).

Menurut Chong (2006), orang Kenyah tinggal di kawasan hulu Borneo Tengah, yang merupakan rumah kepada banyak sungai, di kedua-dua belah sempadan antara Sarawak dan Kalimantan. Muzik Kenyah mempunyai sejarah muzik yang kaya dan terkenal dengan penggunaan alat muzik Sape. Ia adalah salah satu perwakilan utama kepelbagaian budaya Malaysia.

Sape Sebagai Sumber Inspirasi Penciptaan Muzik Etnik “MANAI”

Sehingga hari ini, jarang menemui perempuan main sape'; permainan ini kebanyakannya dimainkan oleh lelaki. Kepercayaan yang tumbuh dalam masyarakat secara keseluruhan ialah perempuan yang bermain Sape akan dilaknat oleh dewa. Seorang lelaki mempunyai dua sifat yang sangat berharga, menurut Gorlinski (dalam Haryanto: 2021): sape'

2.1 Definisi Seni Persembahan

Seni persembahan untuk orang ramai termasuk teater, tarian dan muzik. Frasa "seni persembahan" merujuk kepada pelbagai genre, termasuk tarian, muzik dan teater. Setiap komuniti manusia mempunyai akses kepada seni persembahan seperti tarian, muzik, teater, dan manipulasi objek. Melihat persembahan profesional seni persembahan tertentu adalah adat. Hiburan termasuk persembahan secara langsung di hadapan penonton. Dengan kemajuan rakaman audio dan video, seni persembahan kini boleh digunakan secara individu. Orang ramai sering menggunakan seni persembahan sebagai medium untuk menyampaikan emosi mereka.

2.1.1 Fungsi Sape dalam tradisi rakyat

Sape pernah kerap digunakan dalam pemujaan tenaga rohani ala "Bali Dayung". Cerita rakyat suku menyatakan bahawa Penghulu Dayung, yang mempunyai kebolehan untuk membezakan jampi, melakukan upacara ini akibat dirasuk oleh hantu Bali Dayung. Dia boleh merentangi arang yang menyala tanpa cedera kerana kekuatannya yang besar. Sape kini aktif dalam persada muzik tarian Datun Julud dan Kancet.

Sebelum dan selepas upacara Ngayau, iringan muzik Daak Karaang Kayo berusaha untuk menggalakkan dan menaikkan semangat kaum Kayan. Selain memainkan lagu Daak Sekivak Unjung Bakung, alat muzik ini digunakan untuk mengiringi majlis, kenduri kahwin, dan Talima (puisi lama).

2.1.2 Motif corak Sape

Dalam masyarakat Sarawak, setiap corak dan reka bentuk yang tersendiri mempunyai kepentingan yang mendalam. Pelbagai corak boleh digunakan untuk menghiasi pakaian atau peralatan perlindungan diri. Ini boleh membantu mengekalkan keseimbangan sosial, dari segi fizikal dan rohani, sedikit sebanyak. Ketika bergaduh, irama ini juga bertindak menakutkan pihak lawan.

Reka bentuk ini juga sepatutnya melindungi keluarga daripada penyakit dan bencana alam. Corak ini boleh digunakan untuk menghafal apa-apa, menyanyi, atau meminta bantuan daripada menulis. Ternyata andaian dan cara berfikir mereka berbeza dengan tamadun lain. Mereka berpendapat bahawa motivasi ini mungkin, dalam beberapa kes, meningkatkan urusan komersial dan membantu dalam pembesaran anak bagi pasangan suami isteri.

Haiwan dan tumbuhan adalah sumber inspirasi biasa untuk tema dan corak. Mereka juga terdiri daripada anjing, monyet, babi hutan, rusa, harimau, dan beruang. Ini menunjukkan betapa pentingnya masyarakat mengenali keindahan persekitaran kita. Ia juga menunjukkan hubungan kukuh yang wujud antara masyarakat dan alam sekitar dalam keadaan mudah dan buruk.

Berdasarkan pemerhatian, dipengaruhi oleh corak 'pokok kehidupan', yang sangat dikaitkan dengan semangat animisme. Seniman tradisional masyarakat telah lama memasukkan topik "ikan" dalam karya mereka. Keunikan dan keanggunan corak ini boleh menambahkan kelainan kepada mereka yang sudah menggunakannya. Kedua-dua alat muzik dan kediaman yang panjang menggunakan gaya ini. Di samping itu, ia kadang-kadang dicat dalam skema warna merah dan hitam untuk mewakili ketabahan menghadapi musuh semasa pertempuran.

Dayak menggunakan reka bentuk artistik dan simbolik pada objek praktikal seperti tatu badan, alat muzik, mangkuk kayu, senjata, bakul, tiang totem, dan perisai tenunan. Simbol yang berulang termasuk anjing, naga, burung enggang, pokok beringin dan gambar nenek moyang. Bentuk luaran masyarakat Dayak dikaitkan secara langsung dengan mitologi dan adat resam agama mereka. Kesimpulannya, reka bentuk ini adalah eksklusif untuk kraftangan masyarakat yang bertujuan untuk kegunaan hiasan dan komersial.

2.1.3 Proses Pembuatan

Untuk mencipta muzik sape yang abadi ini, kayu yang betul mesti dipilih, dipotong mengikut lakaran, dibentuk mengikut bentuk yang dikehendaki, leher dan badan Sape mesti dibentuk, permukaan kayu mesti dilicinkan, dan lubang mesti ditebuk. . instrumen. Lengkapkan cangkerang, pasang fret pada badan, pasang rentetan, ukir atau cat reka bentuk di bahagian hadapan, pasang penala atau pelaras nada, dan tetapkan nada pada kelantangan yang sesuai.

Sape boleh dibuat daripada pelbagai spesies kayu, tetapi tidak semuanya memberikan bunyi yang indah. Antara keperluannya ialah jenis kayu premium kepadatan tinggi, berbutir halus. Ini kerana kayu itu kukuh, tahan mudah runtuh dan sukar untuk dimakan oleh anai-anai. Spesies kayu yang paling banyak digunakan termasuk medang, adau, jelutung, jati, dan meranti. Pakar berpendapat bahawa kerana kualiti bunyi yang baik dan kekerasan yang munasabah, adau dan jelutung adalah kayu yang bagus.

2.2 KERANGKA TEORI

Pelbagai konsep dan pendekatan dirujuk sebagai "teori budaya" untuk menganalisis, memahami, dan menyediakan konteks untuk kejadian budaya dalam masyarakat. Budaya kumpulan sosial terdiri daripada institusi, simbol, norma, nilai, dan kepercayaannya. pemahaman yang menyeluruh tentang cara budaya membentuk identiti, tingkah laku dan interaksi manusia dengan kumpulan manusia lain dari semasa ke semasa. Antara komponen utama yang menunjukkan budaya sesebuah masyarakat ialah alat muzik. Alat muzik boleh menyampaikan kepercayaan, adat, ekspresi, dan identiti budaya kumpulan manusia tertentu.

Fungsionalisme berusaha untuk menjelaskan fungsi alat muzik dalam kehidupan seharian, termasuk penggunaannya untuk komunikasi, hiburan, dan upacara keagamaan dan perayaan. Teori ini berpendapat bahawa alat muzik mengembara merentasi sempadan budaya dan ditukar merentasi masyarakat. Satu elemen proses penyebaran ini mungkin budaya masyarakat atau asimilasi alat muzik dari budaya lain ke dalam budayanya sendiri. Makna, perlambangan, dan tujuan alat muzik dipengaruhi oleh norma dan nilai masyarakat yang lazim, khususnya kumpulan sosial.

2.3 PENUTUP

Alat muzik tradisional orang Dayak adalah cerminan kepentingan budaya dan nilai-nilai wilayah di mana mereka tinggal. Sape dicipta dengan tujuan untuk menjamu tetamu di majlis rasmi dan perayaan. Oleh itu, sape' mempunyai nilai yang dinilai jenisnya. Sape mempunyai nilai yang besar sebagai alat muzik keagamaan kerana ia digunakan dalam banyak acara adat dan perayaan.

3.0 PENGENALAN

Kajian ini menggunakan laman web dan strategi temu bual untuk mengumpul data. Dengan menggunakan teknik ini, maklumat yang diketahui sebelum ini ditambah. Pendekatan ini menghasilkan maklumat yang diperlukan. Proses analisis data dipercepatkan dengan menggunakan maklumat yang dikumpul melalui penggunaan teknik ini.

3.1 PENDEKATAN KAJIAN

Pendekatan tertentu mesti diikuti dalam penyiasatan yang sistematik. Kaedah-kaedah ini digunakan untuk memastikan bahawa kesimpulan kajian adalah boleh dipercayai dan tidak dipengaruhi oleh kuasa luar. Bahagian ini memberikan penjelasan terperinci tentang kaedah pengarang untuk memperoleh, mengumpul, menilai dan meringkaskan data kajian. Pendekatan berstruktur pengarang untuk menangani topik kajian dikenali sebagai teknik penyelidikan. Ia memerlukan penentuan kaedah yang paling sesuai untuk menjalankan penyiasatan. Kaedah terbaik untuk melakukan kajian ini ialah menggunakan metodologi kajian kualitatif.

Dalam kajian kes, penyelidik melawat lapangan dan mengumpul data melalui pemerhatian, temu bual, dan proses lain yang berkaitan yang membolehkan penyelidik mengalami persekitaran sebenar wilayah yang dikaji. Maklumat yang dikumpul akan disatukan dan menjadi realiti hasil daripada kajian. Penyelidik boleh mendapatkan maklumat yang tepat tentang apa yang berlaku dan mengapa perkara tertentu dilakukan dengan menggunakan kajian kes.

3.2 REKABENTUK KAJIAN

Maklumat kualitatif daripada temu bual digunakan untuk mengumpul data untuk siasatan tinjauan ini. Data yang dikumpul akan digunakan dalam kajian seterusnya. Kaedah kualitatif menggunakan pelbagai taktik, kaedah pemprosesan data khas, dan data teks dan visual.

Persampelan bertujuan ditakrifkan, digunakan dan dikumpul data melalui rekod bertulis, temu bual dan pemerhatian dalam Penyelidikan Kualitatif Asas. Berdasarkan analisis data, dapatan deskriptif dan perbandingan yang luas telah disusun mengikut topik dan kategori.

3.3 UNIT ANALISIS

Perkara yang ingin bincangkan selepas menjalankan penyelidikan atau mungkin perkara yang difikirkan sebagai matlamat utama kajian, ialah topik analisis. Topik atau matlamat utama kajian akan menjadi penekanan kepada teguran penyelidik. Kebanyakannya, ia ditentukan oleh soalan kajian. Unit analisis adalah, pada dasarnya, "siapa" atau "apa" yang ingin dikaji oleh penyelidik. Individu yang berkhidmat sebagai unit analisis diperiksa dan dijelaskan. Manusia adalah unit analisis penting dalam penyelidikan sains sosial.

3.4 KAEDAH KAJIAN

3.4.1 Kaedah Kualitatif (temu duga dalam talian)

Bagaimana Internet telah mengubah dunia, lebih ramai orang kini boleh melakukan penyelidikan kualitatif menggunakan pelbagai bahan ICT (teknologi dan komunikasi) dan CMC (komunikasi pengantara komputer) (Salmons, 2015). Beberapa teknologi CMC membenarkan temu duga dalam talian serentak (masa nyata).

Pertemuan bersemuka apabila seseorang mendapat maklumat daripada orang lain adalah jenis temu bual yang popular. Selain itu, data mungkin dikumpul secara berkumpulan atau kolektif. Walaupun "perbualan dengan tujuan" boleh digunakan untuk temu bual individu dan kumpulan (Dexter, 1970, hlm. 136). Objektifnya adalah untuk menyusun jenis data tertentu.

3.5 PENGUMPULAN DATA

3.5.1 Data Primer

Teknik temu bual merupakan kaedah utama yang digunakan untuk mengumpul data bagi kajian ini. Untuk mengumpul maklumat mengenai isu yang dibangkitkan, artis yang membuat persembahan pada instrumen Sape telah di temubual. Teknik temu bual ini sesuai kerana ia memberi panduan yang jelas dan mudah kepada pengkaji dalam mengumpul data yang berkaitan.

3.5.2 Data Sekunder

Untuk memperoleh data sekunder, rujukan akan diberikan kepada bahan kajian perpustakaan seperti buku, jurnal, surat khabar, dan item yang berkaitan dengan alat muzik tradisional.

3.6 PERSAMPELAN

Dalam penyelidikan kualitatif, kaedah persampelan bukan kebarangkalian akan digunakan. Persampelan bertujuan ialah proses memilih sampel daripada populasi yang telah dipilih menggunakan kriteria yang ditetapkan. Persampelan bertujuan, juga dikenali sebagai pensampelan pertimbangan, ialah teknik persampelan di mana satu set orang dengan ciri tertentu dipilih secara eksklusif sebagai responden kajian berdasarkan kepakaran penyelidik dan matlamat penyelidikan yang telah ditetapkan.

3.7 ANALISIS DATA

Kaedah analisis tematik melibatkan mengenal pasti tema atau corak dalam data kualitatif. Menurut Braun & Clark (2006), ia merupakan kaedah kualitatif pertama yang dipelajari kerana "ia menyediakan kemahiran penyayang yang berguna untuk menjalankan banyak bentuk analisis lain."

Selepas pengumpulan, data mesti diperiksa dan disusun dengan teliti. Fokus laporan ini adalah analisis kualitatif, yang menonjolkan kepentingannya. Istilah "data" merujuk kepada maklumat yang boleh dipercayai yang boleh menyokong penyelidik dalam menjawab pertanyaan. Ia boleh berasal daripada tinjauan atau soal selidik, diari peribadi, keratan media, nota atau pemerhatian, rakaman dan transkrip temu bual, dan banyak lagi.

3.8 PENUTUP

Kesimpulannya, Sarawak berbangga dengan Sape, alat muzik asli yang terkenal dengan kecemerlangannya. Alat muzik tradisional yang dikenali sebagai Sape berasal dari suku kaum Iban di Sarawak, Malaysia. daripada alat muzik yang paling penting dari segi adat dan budaya tempatan. Nilai budaya seperti ini merupakan komponen penting yang perlu dikekalkan. Justifikasinya ialah budaya masyarakat berfungsi untuk menentukannya. Adalah dijangkakan bahawa penemuan kajian akan menyumbang kepada memulihkan kedudukan Sape dalam masyarakat, terutamanya dalam kalangan penduduk yang lebih muda.

4.0 PENGENALAN

Selaras dengan perkembangan muzik moden, muzik Sape' turut mengalir dengan perkembangan, pelbagai fungsinya membahagikan jenis Sape'. Ini termasuk alat muzik Sape' yang berfungsi sebagai ritual dan upacara tradisional dimainkan hanya untuk kegunaan peribadi. Budaya etnik tempatan seperti Sape' memberikan nilai tempatan yang kuat kepada masyarakat Sarawak dan Kalimantan Barat.

4.1 BIODATA PEMAIN SAPE

Jerry Kamit adalah seorang pemain Sape yang terkenal di Sarawak dan merupakan artis di dalam industri muzik Iban. Beliau berasal dari Semukoi, Serian Sarawak yang lahir pada tahun 12 November 1974, berusia 49 tahun (2023). Beliau seorang penyanyi, pencipta lagu dan komposer untuk kebanyakan lagu dalam album sulungnya dan pemain Sape bertaraf dunia yang terkenal. Penampilannya sebagai penyanyi Iban kali ini bukan sahaja untuk adegan muzik Iban tetapi juga untuk semua pendengar muzik di luar sana. Beliau adalah artis pertama di bawah label Borneo Headhunters Music Production.

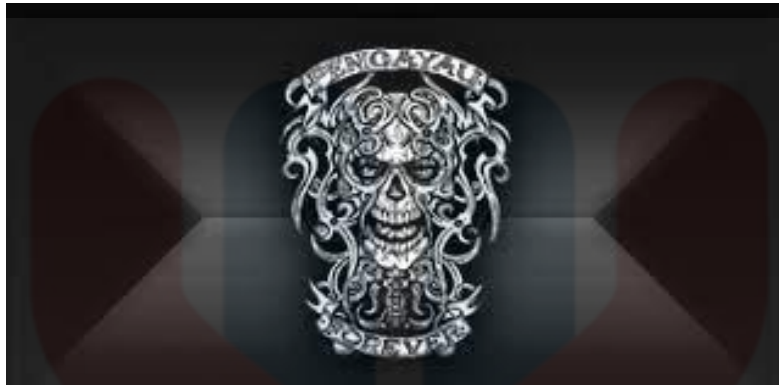
Album sulung Jerry Kamit Semampai Sayau Flora yang dirakam, dibuat dan dikuasai secara profesional di Studio Muzik Cakerawala akan berada di pasaran Mac ini membawakan konsep muzik etnik dan tradisional dengan penampilan vokal yang mantap serta sentuhan Sape dengan cara yang sangat berbeza dalam banyak lagu dalam album.

Beliau mula bermain Sape dengan serius sejak 1996 sebagai pemain Sape profesional yang telah menjelajah seluruh Semenanjung Malaysia, Brunei, Singapura, Jakarta, Australia, Switzerland, Jerman, New Zealand dan Jepun. Beliau juga membuat persembahan di Festival Muzik Hutan Hujan dan Taman Botani Singapura bersama rakan-rakannya.

Jerry Kamit telah dijemput untuk bermain Sape oleh Manhattan Jazz Quintet di PWTC Kuala Lumpur 2001 semasa jelajah mereka di Asia (A Dawn in Asia Tour). Selain itu, beliau dikenali sebagai **MASTER OF SAPE SARAWAKIAN**, memainkan Sape bukan sahaja dengan cara tradisional dalam album ini tetapi beliau juga memainkannya dalam pelbagai versi dengan gaya baru dan moden. Jerry Kamit yang popular dengan lagu Flora dan Semampai Sayau menunjukkan artis tempatan kita di bawah produksi muzik tempatan juga boleh menghasilkan muzik profesional menggunakan alat muzik tradisional dan sentuhan Sape itu sendiri.

Pelancaran album sulung Jerry Kamit Semampai Sayau Flora ini telah diadakan pada 29 Mac 2003 yang lalu di Tingkat Bawah, Crowne Plaza. Ini merupakan acara besar tahun ini bukan sahaja untuk industri muzik Iban tetapi juga untuk seluruh industri muzik tempatan di seluruh negara.

4.2 SYARIKAT RAKAMAN MUZIK

Syarikat Borneo Headhunters Music Production (BHMP) merupakan sebuah syarikat rakaman yang mengeluarkan album muzik yang berkonsepkan pop-rock. Syarikat ini dimiliki oleh Encik Ernesto Kalum yang berasal dari daerah Betong.

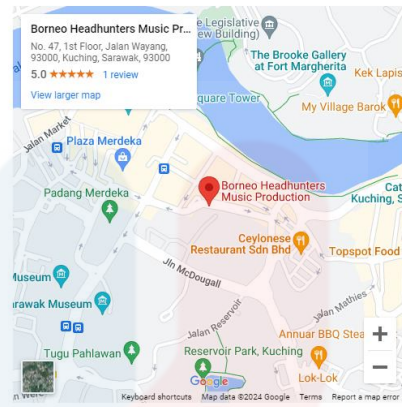
Pada 1998, beliau membuka Borneo Headhunters Tattoo and Piercing di Wayang Street di Kuching. Encik Ernesto Kalum, mengasaskan BHMP pada 2003 dan beroperasi di lokasi yang sama kerana meminati bidang muzik.

CONTACT INFORMATION

Borneo Headhunters Music Production
No. 47, 1st Floor, Jalan Wayang, 93000, Kuching, Sarawak, 93000, Malaysia

Get Directions

- ☎ Phone: 082-237 062
- 🌐 Web: www.borneoheadhunter.com
- ✉ Email: info@borneoheadhunter.com
- 📘 Facebook Profile: [Visit](#)
- 📍 Google Maps: [Visit](#)
- 📍 Foursquare: [Visit](#)
- ✎ Edit: [Edit or Remove](#)

Syarikat rakaman BHMP diurus sendiri oleh beliau dari segi kerja-kerja pengurusan syarikat, penulis lagu dan lirik, penyunting album dan juga pereka kulit album. Syarikat rakaman ini dihasilkan atas dasar minat beliau terhadap bidang muzik. Dahulu, terdapat tiga orang penyanyi yang bernaung di bawah syarikat BHMP iaitu Ernesto Kalum, Wilbert dan Jerry Kamit ketika ia mula-mula diasaskan sebagai syarikat industri muzik Sarawak.

Matlamat penciptaan lagu Iban syarikat BHMP adalah untuk mengubah senario muzik Iban Sarawak dengan memanfaatkan idea muzik pop-rock komersial. Tidak seperti syarikat rakaman lain, yang kebanyakannya hanya menggunakan lagu dan lirik yang telah mendapat populariti sebelum menterjemah bahasa asal ke dalam Iban, BHMP ditubuhkan dengan menulis muzik dan liriknya sendiri.

Syarikat BHMP amat mementingkan vokal, penampilan dan karisma yang ada pada diri seseorang penyanyi tersebut dari segi pemilihan artis baru. Ini adalah kerana industri muzik di Sarawak dipenuhi dengan penyanyi yang tidak berkualiti dan hanya memilih populariti seseorang penyanyi dalam kalangan masyarakat untuk menaikkan keuntungan daripada hasil penjualan album kerana tidak menilai dari segi vokal dan penampilan dalam bidang nyanyian. Ini telah menyebabkan industri muzik Sarawak tidak berkembang maju oleh kerana album yang dikeluarkan tidak berkualiti.

ALBUM: SAYAU CELCOM *888*-<CODE># CALL
 e.g *888*244952># and press Call
 PEMADU SAYAU Maxis *131*CODE#CALL
 ARTIST: JERRY DIGI sms CT-<CODE> send to 20 000
 KAMIT U-MOBILE sms CT-<CODE> send to 28118
 TuneTalk sms TUNES-<BUY><CODE> send to 22990

SAYAU PEMADU SAYAU-JERRY KAMIT CELCOM & TuneTalk 244983 Maxis 466137 DIGI 0461859 U-Mobile 4887490 SAYAU PEMADU SAYAU(ACOUSTIC) JERRY KAMIT CELCOM & TuneTalk 244984 Maxis 466140 DIGI 0461860 U-Mobile 4887491 ADINDA-JERRY KAMIT CELCOM & TuneTalk 244985 Maxis 466141 DIGI 0461861 U-Mobile 4887492 ADINDA(SOLO)-JERRY KAMIT CELCOM & TuneTalk 244986 Maxis 466142 DIGI 0461862 U-Mobile 4887493	MERINDANG ATI-JERRY KAMIT CELCOM & TuneTalk 244987 Maxis 466143 DIGI 0461863 U-Mobile 4887494 BETEMU-JERRY KAMIT CELCOM & TuneTalk 244988 Maxis 466144 DIGI 0461864 U-Mobile 4887495 ENTAI KU NGILAU-JERRY KAMIT CELCOM & TuneTalk 244989 Maxis 466145 DIGI 0461865 U-Mobile 4887496 RAMPA MENOA-JERRY KAMIT CELCOM & TuneTalk 244990 Maxis 466146 DIGI 0461866 U-Mobile 4887497
---	---

ALBUM: FLORA CELCOM *888*-<CODE># CALL
 e.g *888*244952># and press Call
 ARTIST: JERRY Maxis *131*CODE#CALL
 KAMIT DIGI sms CT-<CODE> send to 20 000
 U-MOBILE sms CT-<CODE> send to 28118
 TuneTalk sms TUNES-<BUY><CODE> send to 22990

FLORA-JERRY KAMIT CELCOM & TuneTalk 244973 Maxis 466122 DIGI 0461849 U-Mobile 4887480 SEMAMPAI SAYAU-JERRY KAMIT CELCOM & TuneTalk 244974 Maxis 466119 DIGI 0461850 U-Mobile 4887481 JOGET ANANG BULA KA JANJI- JERRY KAMIT CELCOM & TuneTalk 244975 Maxis 466121 DIGI 0461851 U-Mobile 4887482 SABAR DULU-JERRY KAMIT CELCOM & TuneTalk 244976 Maxis 466124 DIGI 0461852 U-Mobile 4887483 NGETAN KA SEMAYA-JERRY KAMIT CELCOM & TuneTalk 244977 Maxis 466126 DIGI 0461853 U-Mobile 4887484	NURIANI-JERRY KAMIT CELCOM & TuneTalk 244978 Maxis 466128 DIGI 0461854 U-Mobile 4887485 APO..SAMA LANJAU-JERRY KAMIT CELCOM & TuneTalk 244979 Maxis 466130 DIGI 0461855 U-Mobile 4887486 TUM KETUMBA-JERRY KAMIT CELCOM & TuneTalk 244980 Maxis 466132 DIGI 0461856 U-Mobile 4887487 NESAL DUDI NADAI RETI-JERRY KAMIT CELCOM & TuneTalk 244981 Maxis 466133 DIGI 0461857 U-Mobile 4887488 JOGET KA PAN ENDA-JERRY KAMIT CELCOM & TuneTalk 244982 Maxis 466136 DIGI 0461858 U-Mobile 4887489
--	--

Kaedah pemasaran hasil muzik melalui cakera padat (CD), cakera padat video (VCD) dan cakera padat digital (DVD) tidak lagi berkesan kerana berlakunya kegiatan cetak rompak yang semakin berleluasa telah menjejaskan sektor industri muzik di Malaysia. Oleh itu, syarikat BHMP menggunakan pemasaran telefon sebagai teknik pemasaran berasaskan teknologi untuk menghasilkan Call Me Tones untuk lagu-lagu artis yang telah dikeluarkan dalam bentuk album, syarikat BHMP bekerjasama dengan Celcom yang merupakan sebuah pembekal telekomunikasi.

4.3 ALBUM

SEMAMPAI SAYAU...FLORA (2003)

Penyanyi : Jerry Kamit

Komposer : Ernesto Kalum

Tahun Diterbitkan : 9 Mei 2003 (Album pertama Jerry Kamit)

Studio : Borneo Headhunters Music Production

Flora 3:53

Semampai Sayau 5:07

Joget Anang Bula Ke Janji 5:04

Sabar Dulu 4:48

Ngetan Ke Semaya 4:35

Pada tahun 2003, Jerry Kamit telah menerbitkan album yang berjudul Semampai Sayau. Lagu Flora mendapat sambutan yang baik daripada peminat muzik tempatan. Menurut Majlis Seni Sarawak, lagu Flora merupakan salah satu karya Jerry Kamit yang berjaya menaikkan nama beliau setelah mengungguli Cats Fm, Rentak Ruai Chart selama tujuh minggu berturut-turut di tangga pertama dan kekal di carta selama lapan bulan.

Lirik Lagu (Album Semampai Sayau)**FLORA**

Nuan Meh Sulu Ku Sayau
Ti Ngasoh Atiku Seruan Rindu,
Nuan Meh Aja Ambai
Ti Disemapai Di Pilih Aku ...

Maia Tua Begulai
Asai Ke Ati Ku Di Puput Ribut
Maia Tua Betemu
Asai Ke Nyawa Ku Diimbit Batu

Sayau..Sayau Buah Atiku
Nuan Tetap Ku Ngena Seilu-Seilu
Dinga..Dinga Meh Sadaku
Aku Merindang Meri Pengerindu

Ketegal Ati Ku O...Dara
Ketegal Sayau Aku Pan Sanggup
Flora.....Intan Permata

Ketegal Ati Ku O...Dara
Ketegal Sayau Aku Pan Sanggup
Flora.....Intan Permata
Flora....Seput Nyawa Ku.....

UNIVERSITI
MALAYSIA
KELANTAN

SAYAU PEMADU SAYAU (2005)

Penyanyi : Jerry Kamit

Komposer : Ernesto Kalum

Tahun Diterbitkan : 9 Mac 2005

Studio : Borneo Headhunters Music Production

Sayau Pemadu Sayau 4:29

Nesal Dudi Nadai Reti 3:43

Apo!!! Sama Lanjau 4:23

Joget Ka Pan Enda 4:17

Entai ku Ngilau 3:35

Merindang Ati 4:13

Tum Ketumba 3:47

Nuriani 4:47

Adinda 5:49

Betemu 2:47

Sayau Pemadu Sayau (Acoustic) 4:30

Rampa Menoa (Save Our Rainforest) 3:35

Lirik Lagu (Album Sayau Pemadu Sayau)**SAYAU PEMADU SAYAU**

Pemadu sayau...aku ka nuan

Pemadu rindu...aku ka nuan

Ti nyema nuan nadai

Aku asai ka gila

Ti nyema nuan nadai

Aku...merinsa

[*]

Apai indai nuan

Enda nyagi tua bergulai

Laban aku orang merinsa

Tambah mega tua

Jauh antara menua

Meraka tasik China Selatan

Nadai ko enggau iya [2x] ambai

Ukai selatan tua begulai

Repeat [*]

Naka tu dulu tua begulai

Kenang meh aku

Ti sinu seilu-ilu

UNIVERSITI
MALAYSIA
KELANTAN

Jerry Kamit - Master Of The Electric Sape

Jerry Kamit is a member of the Tuku Kame' world musical band of the internationally acclaimed Sarawak Cultural Village located in the East Malaysian side of Sarawak Borneo

Jerry's agility and versatility with the Sape earned him instant recognition as a young musician. He has brought his Sape to countless destination either with the band or alone. With the Wonders of Sape Sounds, Jerry contributed to Tuku Kame' band's Victory of the MTV Break Through Award 1998. Originated from Kampung Semukoi, Serian, Sarawak, Jerry has performed at the Australian Folk Song Festival, Tourism Exhibition in Hong Kong, Cultural Exchange in Japan and Rainforest World Music Festival in 1998, 1999, 2000 and 2001

He has also backed up the Sensational Malaysian singer Camelia in her new Album and Noraniza Idris at the Juara Lagu singing performance 2000 (which subsequently won her the best performance award). Jerry was handpicked to play alongside the world-renowned Manhattan Jazz Quintet in "A Dawn In Asia Concert 2000" at PWTC Kuala Lumpur.

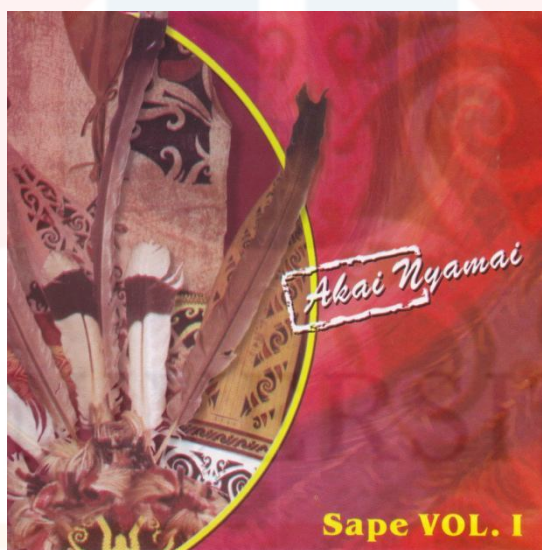
To acknowledge his contribution in promoting the Sape to international shores and cities, Jerry was awarded Entertainer of the year 2000 by the Sarawak Culture Village

Known as the master of the electric Sape, Jerry came out with his first solo album, the Sape Vol. 1 (Akai Nyamai). With this album, it is his dreams that this traditional instrument will make a breakthrough in the world music industry.

Jane Lian Labang

3 Oktober 2002

Instrumen : Gadong, Land of Hornbill, Long Kemalong, Melak Uma Pagi, Tiyang, Anton, Ika, Bird eyes

8 Januari 2002

Instrumen : Akai Nyamai, Sambebo, The Hunter (The Legend of Borneo), Understand (The Sape Awakening), Peace of Mind, Apuh, Count, Feeling Young, Listen to Me, Dam Da Di Da

17 September 2001

Instrumen : Tsara Ba Sarawak, Datun Julud - Orang Ulu, Hafatra, Nawai Neng Amai (Tribute to Sape legend Tusau), Ati Beraie, Tsara Ba Sarawak (Beautiful Sarawak)

4.4 ACARA

Jerry Kamit merupakan seorang pemain Sape yang terkemuka dari Sarawak, Malaysia. Sape, alat muzik tradisional orang Dayak, mendapat pendedahan melalui kecemerlangan dan bakat Jerry Kamit dalam membawakan melodi yang memukau dan memikat hati. Beliau tidak hanya diiktiraf sebagai pemain Sape yang mahir, tetapi juga sebagai seorang duta seni dan warisan budaya tempatan. Melalui karyanya, Jerry Kamit telah berjaya membawa keunikan dan keindahan Sape ke persada muzik.

Jerry Kamit terlibat dalam pelbagai projek seni dan muzik yang memfokuskan pada pemeliharaan dan penghargaan terhadap warisan muzik tradisional orang Dayak. Beliau sering tampil dalam konsert-konsert dan persembahan langsung, membawa pendengar dalam perjalanan melalui melodi-melodi yang memaparkan kekayaan budaya Sarawak. Melalui keterlibatannya yang mendalam dalam seni muzik tradisional, Jerry Kamit telah mencipta impak yang positif dalam masyarakat serta peringkat antarabangsa.

Selain itu, peranannya dalam mempopularkan Sape membuka ruang untuk generasi muda menghargai dan melibatkan diri dalam warisan seni tradisional. Melalui penampilannya, Jerry Kamit turut menyampaikan pesan tentang pentingnya melestarikan dan mempromosikan warisan seni dan budaya bagi memastikan ia terus hidup dan berkembang.

Dengan kerjaya seni dan dedikasi nya terhadap muzik tradisional, Jerry Kamit menjadi simbol kebanggaan bagi masyarakat Sarawak dan Malaysia secara keseluruhannya. Jasa dan sumbangan beliau dalam menjaga dan menyebarkan warisan seni budaya tempatan terus menjadi inspirasi dan memberi impak positif kepada dunia seni dan muzik Malaysia.

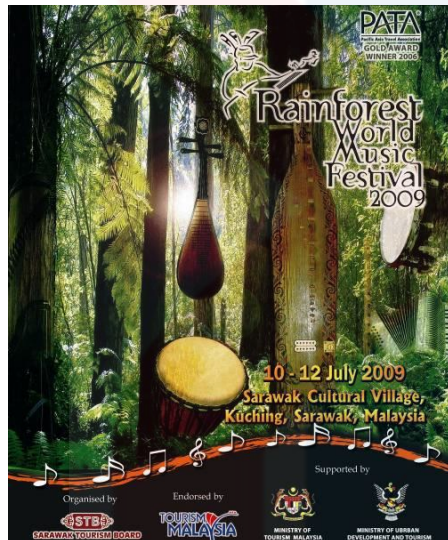
Selain itu, kehadiran Jerry Kamit dalam arena seni dan muzik turut memberikan impak positif dalam pengenalan dan penghayatan terhadap warisan budaya Sarawak. Beliau tidak hanya memperkenalkan melodi indah Sape kepada pendengar, tetapi juga mengangkat martabat alat muzik tradisional ini sebagai satu unsur seni yang bernilai.

Beliau juga terlibat dalam projek-projek kerjasama dengan artis-artis lain, menggabungkan elemen-elemen tradisional dengan genre muzik kontemporari. Hal ini memberi warna baru kepada warisan seni tradisional dan membuktikan kebolehan untuk menyelaraskan elemen tradisional dengan trend muzik semasa.

Selain penglibatan dalam persembahan dan rakaman muzik, Jerry Kamit turut memberi tumpuan kepada pendidikan dan penyebaran pengetahuan tentang Sape. Beliau mungkin terlibat dalam program-program pembelajaran, bengkel, atau sesi-sesi pengajaran untuk memastikan pengetahuan tentang seni muzik tradisional ini dapat diwarisi dan dipelajari oleh generasi akan datang.

Penglibatan Jerry Kamit juga mungkin membawa impak positif terhadap industri pelancongan di Sarawak, di mana muzik tradisional dan seni budaya tempatan menjadi daya tarikan utama. Melalui penampilan-penampilannya, beliau membawa pengunjung dalam pengalaman mendalam mengenai kebudayaan orang Dayak dan mewujudkan kesedaran terhadap keunikan warisan seni Sarawak.

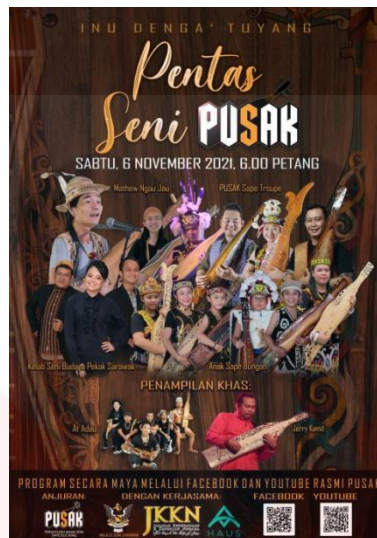
Jerry Kamit juga boleh dianggap sebagai pembawa semangat kebangsaan dan kebudayaan Malaysia di peringkat antarabangsa melalui pencapaian dan pengiktirafan dalam bidang seni muzik tradisional. Penglibatan beliau dalam persembahan dan festival seni antarabangsa membantu menyebarkan pesanan tentang keunikan seni dan budaya Malaysia, khususnya warisan muzik orang Dayak, ke seluruh dunia.

Beliau mungkin juga terlibat dalam usaha martabatkan seni muzik tradisional sebagai warisan tidak benda yang bernilai. Ini termasuklah usaha untuk mendapatkan pengiktirafan dan perlindungan terhadap alat muzik tradisional seperti Sape, dan mendorong kesedaran akan kepentingan melestarikan dan menyokong pembuat Sape tempatan. Selain peranan seninya, Jerry Kamit mungkin turut aktif dalam usaha kebajikan atau pendidikan masyarakat tempatan.

Penglibatan dalam aktiviti sosial atau pendidikan dapat memberikan impak positif kepada komuniti dan memastikan bahawa warisan budaya dan seni muzik tradisional tidak hanya dijaga, tetapi juga diintegrasikan ke dalam pembangunan komuniti secara holistik.

Terakhir, kehadiran Jerry Kamit dalam peringkat antarabangsa mungkin merangsang pertukaran budaya dan kerjasama seni di peringkat global. Beliau mungkin terlibat dalam projek-projek kerjasama bersama artis dari pelbagai negara, membawa bersama elemen-elemen seni tradisional Malaysia dalam konteks seni global yang semakin bersepadu.

Sebagai tokoh seni dan budaya, sumbangan dan pengaruh Jerry Kamit meluas melampaui persembahan muzik semata-mata, membawa impak positif terhadap masyarakat, komuniti seni, dan perpaduan budaya di Malaysia dan di peringkat antarabangsa. Beliau merupakan Pegawai Latihan Vokasional untuk program Sistem Latihan Dual Nasional (SLDN) dalam bidang muzik.

Pencapaian utamanya terletak pada keahliannya dalam memainkan Sape, alat muzik tradisional orang Dayak yang menjadi sebahagian penting daripada identiti budaya Sarawak. Dikenali atas kebolehan beliau membawakan melodi yang memukau, Jerry Kamit telah membawa Sape ke peringkat global dan memperoleh pengiktirafan di dalam dan di luar negara.

Sumbangan beliau melibatkan penulisan dan penyelidikan berkaitan dengan muzik tradisional menyumbang kepada literatur seni muzik tempatan. Jerry Kamit sering dijemput sebagai tetamu kehormat atau peserta dalam pelbagai acara kebudayaan, memberikan pengiktirafan kepada seni dan budaya. Selain daripada itu, beliau terlibat dalam aktivisme seni dan budaya, memperjuangkan pengiktirafan serta sokongan untuk seniman-seniman tempatan.

Secara keseluruhannya, Jerry Kamit adalah seorang tokoh seni dan budaya yang tidak hanya memainkan peranan sebagai pemain Sape ulung, tetapi juga sebagai juru warisan yang berusaha keras dalam menyebarkan keindahan warisan seni dan budaya Sape orang Dayak di Sarawak. Sumbangannya mencakupi aspek-aspek berbeza, membentuk landskap seni dan budaya tempatan dengan cara yang unik dan bermakna.

Jerry Kamit turut menjalankan pelbagai peranan dan inisiatif yang berperanan penting dalam pemeliharaan dan penyebaran warisan seni dan budaya Sarawak. Kebolehan uniknya dalam memainkan Sape, alat muzik tradisional masyarakat Iban, telah membawanya ke puncak pengiktirafan sebagai tokoh seni yang dihormati.

Pertama, Jerry Kamit terlibat secara aktif dalam usaha pendidikan. Beliau tidak sekadar memainkan Sape sebagai persembahan seni semata-mata, tetapi juga mengambil inisiatif untuk menyampaikan pengetahuan dan keterampilan kepada generasi muda. Ini dapat dilihat melalui penyelenggaraan bengkel dan kelas untuk masyarakat setempat, menjadikan seni muzik tradisional lebih diakses dan difahami.

Jerry Kamit turut mengambil peranan dalam perjuangan untuk hak seni. Ini mencakupkan isu-isu seperti hak cipta dan pengiktirafan seniman, memastikan perlindungan dan penghargaan kepada pencipta karya seni. Tindakan beliau dalam memperjuangkan hak seni bukan sahaja memberikan keyakinan kepada seniman tempatan tetapi juga meningkatkan kesedaran akan kepentingan perlindungan hak kreatif.

Beliau juga menjadi sebahagian daripada program kebudayaan tempatan, menyumbangkan bakat seninya dalam pelbagai acara kebudayaan dan festival seni. Pementasan-pementasan ini bukan hanya sebagai hiburan, tetapi juga sebagai usaha untuk menyelaraskan warisan seni tradisional dalam kehidupan masyarakat secara berterusan.

Jerry Kamit terlibat dalam inisiatif kebajikan masyarakat. Beliau tidak hanya melihat seni sebagai bentuk persembahan semata-mata tetapi sebagai alat untuk menyampaikan mesej kebajikan dan keinsafan. Ini termasuklah sumbangan kepada masyarakat yang memerlukan, menjadikan seni sebagai medium untuk memberi kembali kepada komuniti.

4.5 ANUGERAH

Kampung Budaya Sarawak ialah Muzium Hidupan yang memenangi anugerah yang merentasi tanah seluas 17 ekar betul-betul di seberang Damai Beach Resort and Hotels. Alami pengalaman Sarawak dalam Setengah hari di Kampung Budaya Sarawak dan pelajari tentang budaya dan gaya hidup tempatan pelbagai kumpulan etnik di Sarawak.

Di Kampung Budaya Sarawak, terdapat bangunan replika yang mewakili setiap kumpulan etnik utama di Sarawak terutamanya Bidayuh, Iban, Orang Ulu, Penan, Melanau, Melayu & Cina. Semua bangunan dihuni oleh ahli kumpulan etnik dalam pakaian tradisional dan menjalankan aktiviti tradisional. Kakitangan bertindak sebagai pencerita yang menerangkan dan mentafsir cara hidup kita.

Beliau telah menjadi pemuzik sepenuh masa dengan Kampung Budaya Sarawak sejak 1996, dan beliau telah memenangi beberapa pertandingan antarabangsa termasuk menjadi sebahagian daripada pasukan Malaysia yang memenangi lapan emas dan dua anugerah khas pada Kejohanan Seni Persembahan Dunia 2009 di Hollywood, Amerika Syarikat. Amerika.

Atas pelbagai sumbangan beliau kepada negeri Sarawak, beliau telah dikurniakan Ahli Bintang Sarawak (ABS) pada 2012 dari 102 orang penerima Pingat Kebesaran Negeri Sarawak oleh Yang di-Pertua Negeri Tun Datuk Patinggi Abang Muhammad Salahuddin ketika itu.

Anugerah Muzik Sarawak ialah anugerah muzik yang diadakan di negeri Sarawak di Malaysia. Ia terbahagi kepada tiga acara besar yang paling diberi perhatian oleh peminat, media, dan syarikat rakaman di Sarawak. Disenarai pendek sebagai anugerah Anugerah Muzik Dayak (AMD), Anugerah Juara Rentak Ruai (AJARR) dan anugerah Anugerah Carta Sapa Juara (ACSJ). Dipersembahkan oleh organisasi berbeza yang berdedikasi untuk mempromosikan kepelbagaian muzik di Sarawak dan untuk mengiktiraf bakat dan sumbangan penghibur tempatan.

Anugerah Juara Rentak Ruai (AJARR) - AJARR Awards

Sarawak music awards organized by [Cats FM](#) since 2003. The following is a list of the winner by category.

AJARR 2003

Anugerah Juara Rentak Ruai (AJARR) 2003 results ^[3]		
Category	Winner	Nominated work
Best Song	Jerry Kamit	Flora

Anugerah Juara Rentak Ruai (AJARR) yang disampaikan setiap tahun oleh stesen radio Cats FM, anak syarikat Kristal Harta Sdn Bhd sejak 2003 hingga 2012, dengan sokongan Kementerian Pelancongan Sarawak. Pencalonan adalah berdasarkan 12 lagu pertama yang telah disenaraikan di No 1 dengan tempoh terkumpul paling lama dalam dua belas bulan dan pemenang akan diadili oleh sekumpulan juri profesional. Jerry Kamit menerima Anugerah *Best Song - Flora 2003*.

Anugerah Musik Dayak (AMD) 2014		
Category	Winner	Nominated work
Album of the Year	Gabriel Fairuz Louis	<i>Gabriel Fairuz Louis</i>
Best Pop Artiste	Gabriel Fairuz Louis	<i>Gabriel Fairuz Louis</i>
Best Ballad Artiste	Gabriel Fairuz Louis	<i>Gabriel Fairuz Louis</i>
Song of the Year (Iban)	Gabriel Fairuz Louis	<i>Genggam Jariku</i>
Song of the Year (Bidayuh)	Ranee Pat	<i>Ambujanji Tarigas</i>
Best Male Artiste	Gabriel Fairuz Louis	<i>Gabriel Fairuz Louis</i>
Best Female Artiste	Monica Elen	<i>Monica Elen</i>
Best New Artiste	The Crew	<i>The Crew</i>
Best Rock Artiste	Masterpiece	<i>Rock & Roll</i>
Best Group/Duo	The Crew	<i>The Crew</i>
Best Album Cover	Ronney Bukong	<i>Ronney Bukong</i>
Best Music Video	Calhiem Sawin	<i>Calhiem Sawin</i>
Best Lyrics	Janang Ensiring & Embat Lala	<i>Pelandai Ujan Nerusan</i>
Best Music arrangement	Norman Ading	<i>Agi Sayau</i>
Best Dayak Single Award	Seventh Tribe GMP	<i>Nuan Di Atiku</i>
Lifetime Achievement Award (Iban)	Christopher Kelly	N/A
Lifetime Achievement Award (Bidayuh)	Mike Rantai	N/A
Lifetime Achievement Award (Orang Ulu)	Henry Anyi Ajang	N/A
AMD Special Award	Jerry Kamit	N/A

Anugerah Muzik Dayak (AMD) telah diadakan pada tahun 2008 di Kuching, Sarawak dan disampaikan secara berterusan pada setiap dua tahun berturut-turut. Program anugerah itu diasaskan oleh Snowdan Lawan dan diuruskan oleh pertubuhan bukan untung, Persatuan Seniman dan Pemuzik Dayak (DAMA). Jerry Kamit menerima *Anugerah Khas (AMD) 2014*.

Jerry Kamit sebagai penerima Anugerah Seni Muzik 2023 sempena Anugerah Seni Budaya Sarawak (ASBS) 2023 pada malam 22 Oktober 2023.

4.6 TEMU BUAL

Dalam menjalankan kajian ini dengan menggunakan kaedah temu bual, pengkaji telah menyediakan beberapa item temu bual dan susunan soalan temu bual.

SOALAN 1	JAWAPAN
<p>Sape amat jelai rita ba Borneo. Ba penemu nuan, nama chara ti ulih ngemansangka Sape tu enti sape tu dikemansangka ba semenanjung din?</p> <p>(Sape sangat popular di Borneo. Pada pendapat encik, adakah Sape mampu popular jika ia diketengahkan di Semenanjung?)</p>	<p>‘Salah siti chara ka dikena kitai ngemansangka Sape ba semenanjung nyin nya kitai mesti ka ngaga promosi, kitai ngaga show, kitai ngaga bengkel Sape awakka nemiak rebak baru lebih minat agi enggau Sape, minat belajar Sape’</p> <p>(“Salah satu cara yang boleh kita gunakan untuk mengetengahkan Sape di semenanjung adalah dengan membuat promosi, mengadakan acara, membuat bengkel Sape. Tujuan ini adalah untuk menyedarkan generasi muda supaya mereka lebih berminat dengan alat muzik Sape”)</p>
SOALAN 2	JAWAPAN
<p>Bakani nuan ulih rindu ka Sape tu? Engka bemain Sape tu minat nuan?</p> <p>(Bagaimana encik boleh terlibat dengan Sape? Adakah kerana minat?)</p>	<p>‘Aku minat enggau Sape laban aku suka enggau keunikan bunyi tiun Sape laban sangat merdu dinga ku. Sebedau tu aku enda kala main Sape cuma ninga dalam radio aja bunyi Sape. Tang sepengudah aku gawa ba Kampung Budaya ditu, sejak ari taun 1996 aku terus minat enggau Sape, terus belajar Sape sampai ka diatu’</p>

	<p>(“Saya minat akan Sape ini disebabkan oleh keunikan bunyi tone Sape. Bagi saya bunyi tersebut sangat merdu. Sebelum ini saya tidak pernah bermain alat muzik Sape hanya mendengarkan bunyi Sape melalui radio. Tetapi selepas saya bekerja di Kampung Budaya sejak tahun 1996. saya terus berminat dengan alat muzik Sape, belajar cara bermain Sape sehingga kini”)</p>
SOALAN 3	JAWAPAN
<p>Nama motif tauka curak ke biasa dikenak ba Sape tu</p> <p>(Apakah motif/corak yg biasa digunakan pada badan Sape?)</p>	<p>‘Motif ka selalu dikenak ngaga curak atau ka ukir ba Sape ianya motif binatang, tumbuh-tumbuhan, serangga tauka lebih mesra agi kitai ngagau ya motif flora dan fauna ’</p> <p>(“Motif yang selalu digunakan untuk membuat corak atau ukiran alat muzik Sape ini adalah motif binatang, tumbuh-tumbuhan atau serangga ataupun lebih mesra lagi dipanggil motif flora dan fauna”)</p>
SOALAN 4	JAWAPAN
<p>Nama jenis kayu ke selalu dikenak ngaga Sape tu?</p> <p>(Apakah kayu yang digunakan di dalam pembuatan sape?)</p>	<p>‘Mayuh jenis kayu dikenak kitai ngaga Sape chunto ya baka adau, jelutung, meranti enggau mayuh agi ke bukai nitih selera pembuat Sape nya empu la’</p> <p>(“Banyak jenis kayu yang boleh kita gunakan seperti adau, jelutung, meranti dan lain-lain mengikut citarasa pembuat Sape tersebut”)</p>

SOALAN 5	JAWAPAN
<p>Ba penemu nuan, nama jenis kayu ke ngasuh bunyi Sape manah didinga?</p> <p>(Pada pandangan encik, adakah kayu mempengaruhi tone bunyi Sape?)</p>	<p>‘Pemilihan jenis kayu nitih ke permintaan urang ti ka meli ataupun nitih kehendak pembuat Sape nya empu, kadang-kadang jenis kayu tu bisi kayu yang jenis lempung enggau jenis kayu yang sederhana, jenis kayu berat ia akan menghasilkan bunyi yang enda sama’</p> <p>(“Pemilihan jenis kayu mengikut kepada pemilihan seseorang yang ingin membeli Sape ataupun mengikut kehendak pembuat Sape sendiri kerana kadang-kadang jenis kayu ini mempunyai kayu yang ringan dan sederhana berat, ia akan menghasilkan bunyi yang tidak sama”)</p>
SOALAN 6	JAWAPAN
<p>Nama perengka elektronik baka pickup ka ulih di pasang ba ba Sape?</p> <p>(Apakah penggunaan alat elektronik seperti pickup perlu dipasangkan di Sape?)</p>	<p>‘Jadi kena ngasuh bunyi Sape kitai inggar ianya kitai mesti ka meli pickup, sama ada kitai ngena gitar elektrik pickup ataupun akustik empu pickup. Dua iti tu ia akan menghasilkan munyi yang berbeza’</p> <p>(“Bagi saya, untuk menguatkan bunyi Sape, kita perlu membeli pickup tidak kira digunakan pada gitar elektronik atau akustik kerana dua-duanya akan menghasilkan bunyi yang berbeza”)</p>

SOALAN 7	JAWAPAN
<p>Nama utai ka ulih ngasuh bunyi Sape tu nyadi manah tauka ngubah bunyi asal Sape nya?</p> <p>(Adakah ia mampu menghasilkan bunyi Sape yang baik atau adakah ia mengubah keaslian bunyi Sape?)</p>	<p>‘Kelimpah ari ngena pickup, kitai mega ulih ngena gitar effect baka echo, reverb tauka distortion nitih ka genre lagu nama yang dimain kitai, nitih selera masing-masing’</p> <p>(“Selain daripada menggunakan pickup, kita juga boleh menggunakan gitar effect seperti echo, reverb ataupun distortion mengikut genre lagu yang dimainkan oleh kita sendiri”)</p>
SOALAN 8	JAWAPAN
<p>Nama banding gitar enggau keunikan ya ke bisi ba Sape ba penemu nuan?</p> <p>(Sebagai pemuzik, apakah perbezaan gitar dengan keunikan yang ada pada Sape?)</p>	<p>‘Gitar tetap munyi ya munyi gitar tang Sape kitai enda ulih ngena cara kitai bermain gitar. Kitai mesti ka menampilkan originality Sape nya tadi ianya karakter Sape walaupun kitai bermain cara moden’</p> <p>(“Gitar tetap bunyi gitar tetapi Sape tidak boleh menggunakan cara seperti kita bermain gitar. Kita semestinya ingin menampilkan keaslian Sape iaitu karakter Sape walaupun kita bermain secara moden”)</p>
SOALAN 9	JAWAPAN
<p>Ukur tubuh Sape tu ullih ngasuh bunyi ti manah didinga ka?</p>	<p>‘Pemesai Sape sigi meri kesan ngagai Sape kelua, beri kesan ngagai bunyi ya. Chunto ya enti Sape nya mit, bunyi ya akan nipis. Enti Sape nya besai akan inggar la bunyi ya. Nya kebuah kelua</p>

<p>(Apakah ukuran fizikal yang sesuai untuk menghasilkan bunyi Sape yang berkualiti?)</p>	<p>urang tuai mayuh ngaga Sape sida besai-besai laban fungsi besai nya tadi akan menghasilkan bunyi yang kuat'</p> <p>(“Kebesaran saiz Sape memang akan memberi kesan kepada bunyi Sape lama. Contohnya, jika Sape bersaiz kecil dan nipis bunyinya akan halus, jika Sape bersaiz besar maka bunyinya bertambah kuat. Inilah sebabnya zaman dahulu orang-orang tua lebih suka membuat Sape bersaiz besar untuk menghasilkan bunyi yang kuat”)</p>
<p>SOALAN 10</p>	<p>JAWAPAN</p>
<p>Ari koleksi ka bisi, siti ni ka paling dikerindu enggau bemain. Nama kebuah?</p> <p>(Dari semua koleksi yang ada , mana satu yang paling digemari. Kenapa?)</p>	<p>‘Dalam mayuh-mayuh Sape, aku bisi Favourite Sape ku empu ianya Sape warna putih aku. Nya selalu di bai aku di dalam taukka di luar negara laban saiz ya sedehana mit senang di bai ku kin kiak. Pia mega jenis kayu ya cun enggau pickup dikena ku ianya elektrik pickup’</p> <p>(“Dalam banyak-banyak Sape, saya memiliki Sape sendiri iaitu Sape yang berwarna putih. Sape tersebut selalu dibawa ke dalam ataupun di luar negara kerana saiznya sederhana kecil yang mudah dibawa untuk ke sana sini begitu juga jenis kayu sesuai dengan pickup yang saya guna iaitu elektrik pickup”)</p>

SOALAN 11	JAWAPAN
<p>Berapa lama masa dikena belajar bemain Sape?</p> <p>(Berapa lama tempoh belajar main Sape?)</p>	<p>‘Bergantung enggau kitai siku-siku laban ya nitih ka pengeliat kitai empu bakani minat kitai. Baka kitai ngaga pengawa bukai mega enti kitai ka pandai kitai mesti ka liat ati ka rajin ka berdisiplin nya yang penting’</p> <p>(“Bergantung kepada diri kita sendiri kerana ia mengikut tahap kesungguhan kita dalam belajar atau minat bermain Sape. Sebagai contoh, jika ingin pandai kita mesti rajin dan berdisiplin itu yang penting”)</p>

4.7 Hubungan antara Alat Muzik dengan Tradisi Masyarakat Iban

Hubungan antara alat muzik tradisional dengan tradisi masyarakat Iban adalah rapat dan membentuk aspek penting warisan budaya mereka. Salah satu alat muzik tradisional yang penting dalam konteks ini ialah “Sape Iban”. Sape ialah alat muzik bertali yang memainkan peranan utama dalam menyuarakan ekspresi seni dan tradisi muzik kaum Iban di Sarawak, Malaysia.

Sape bukan sahaja menjadi alat muzik bagi masyarakat Iban, malah ia juga sebagai medium untuk menyampaikan cerita dan merakam sejarah masyarakat mereka. Cara permainan Sape yang unik, melibatkan teknik memilih seni dan penekanan emosi dalam bermain, membawa makna mendalam kepada lagu yang dimainkan. Ia menjadi suara yang mengiringi pelbagai upacara tradisi, termasuk upacara keagamaan, kenduri, dan perayaan, menjadikan Sape sebahagian daripada kehidupan dan kehidupan seharian masyarakat Iban.

Sape juga memainkan peranan dalam kehidupan sosial masyarakat Iban. Dalam perayaan atau upacara tradisi, Sape sering digunakan untuk menghiburkan penonton dan mewujudkan suasana yang meriah. Selain itu, ia boleh digunakan sebagai medium untuk meluahkan perasaan suka, gembira, atau rindu melalui melodi yang dihasilkan. Kelestarian alat muzik tradisional ini merupakan amalan yang dititik beratkan oleh masyarakat Iban. Melalui penggunaan berterusan dan pemeliharaan alat muzik tradisional, mereka menjaga warisan budaya mereka yang kaya dan mengekalkannya untuk generasi akan datang.

Oleh itu, alat muzik tradisional tidak hanya terhad kepada benda mati, tetapi menjadi medium hidup yang mencerminkan kekayaan seni, nilai, dan identiti masyarakat Iban. Dalam konteks ini, hubungan antara alat muzik tradisional seperti Sape dengan tradisi masyarakat Iban merupakan simbolik yang menyentuh aspek budaya, agama dan sosial mereka.

4.8 Corak Motif yang ada pada Sape

Corak motif pada Sape memainkan peranan penting dalam menambahkan lagi keunikan dan keindahan alat muzik tradisional ini. Setiap Sape sering dihiasi dengan corak yang mempunyai makna yang mendalam dan merangkumi unsur budaya masyarakat Iban. Corak motif pada Sape boleh memberi petunjuk tentang asal usul, identiti etnik, dan kisah penting dalam sejarah orang Iban.

Salah satu corak motif yang sering ditemui ialah motif haiwan dan tumbuhan. Haiwan seperti burung enggang, ular, dan rusa sering digambarkan dalam corak untuk menyampaikan perlambangan dan makna tertentu. Enggang, misalnya, sering dianggap sebagai simbol kekuatan rohani dan kesejahteraan dalam masyarakat Iban. Selain itu, corak tumbuhan seperti daun sirih dan bunga melibatkan unsur kepercayaan tradisional dan kehidupan seharian masyarakat Iban.

Corak motif juga sering mencerminkan kepercayaan kerohanian dan keagamaan masyarakat Iban. Motif yang menggambarkan roh nenek moyang atau makhluk roh seperti "antu gerasi" boleh didapati pada beberapa Sape. Penggunaan corak ini bukan sahaja mencantikkan alat muzik, malah turut membawa aspek keagamaan dan kerohanian yang mendalam kepada pemain dan pencinta muzik.

Motif geometri dan corak abstrak juga sering dijumpai pada Sape. Penggunaan corak yang rumit dan simetri memberikan kesan visual yang menarik dan merangkumi pertukangan tinggi dalam proses pembuatan Sape. Motif ini mungkin tidak selalu mempunyai makna yang jelas tetapi memberikan unsur estetik yang kaya kepada instrumen.

Kepentingan corak motif dalam Sape bukan sahaja dalam aspek seni visualnya tetapi juga sebagai medium untuk menyampaikan makna dan kisah mendalam masyarakat Iban. Melalui setiap corak dan simbol, Sape menjadi lebih daripada sekadar alat muzik, tetapi manifestasi seni dan budaya yang telah berkembang sepanjang zaman. Keunikan setiap corak membantu menceritakan sejarah dan identiti masyarakat Iban kepada generasi akan datang, menjadikan Sape sebagai penjaga warisan budaya yang bernilai.

4.9 Proses Pembuatan Sape

Proses pembuatan Sape adalah suatu seni dan kerja tangan yang melibatkan tahap-tahap yang teliti dan mahir, dari pemilihan bahan hingga kepada penyelesaian akhir alat muzik. *Pemilihan Bahan.* Proses bermula dengan pemilihan bahan yang sesuai. Kayu yang berkualiti tinggi seperti kayu keras atau kayu jenis tertentu yang mempunyai kepadatan dan kekuatan yang sesuai digunakan untuk membuat badan Sape. *Pengukiran Badan Sape.* Kayu dipotong dan dibentuk mengikut reka bentuk yang diinginkan. Proses pengukiran ini melibatkan penggunaan alat tangan tradisional seperti parang, gergaji, dan pisau kayu untuk membentuk badan Sape. Kecekapan tangan tukang membuat Sape memainkan peranan penting dalam mengekalkan integriti reka bentuk dan dimensi yang dikehendaki.

Penyediaan Leher dan Palang. Leher dan palang, yang membentuk bahagian atas dan bawah Sape, diukir dengan teliti. Leher biasanya mengandungi penunjuk fret (palang fret) yang membantu pemain menentukan not-not pada Sape. Pengukiran ini memerlukan ketelitian dan keahlian yang tinggi untuk memastikan kelurusan dan ketepatan dimensi. *Pemasangan Dawai.* Pemasangan dawai adalah langkah penting. Tradisionalnya, dawai dibuat daripada helaian bulu kayu (jelutong), tetapi sekarang dawai baja atau nilon sering digunakan. Membuat jarak yang betul antara dawai dan palang serta pengikatan dawai dengan kukuh adalah faktor penting dalam menjamin bunyi yang baik.

Hiasan dan Pengukiran Hiasan. Beberapa Sape dihias dengan corak motif tradisional yang diukir atau dicat tangan. Hiasan ini boleh mencerminkan nilai budaya dan kepercayaan masyarakat Iban, seperti corak binatang, tumbuhan, atau simbol roh. *Penyelesaian dan Cat.* Sape mungkin mengalami beberapa proses penyelesaian seperti penghalusan permukaan dan pengaplikasian cat atau pelapis pelindung. Proses ini membantu meningkatkan daya tahan Sape dan memberikan penampilan yang baik.

Penyesuaian Bunyi. Setelah Sape selesai dibuat, pemain atau tukang membuat Sape mungkin perlu melakukan penyesuaian bunyi. Ini melibatkan penyeteman dawai dan penyesuaian kepadatan kayu untuk mencapai karakter bunyi yang diinginkan. Pembuatan Sape bukan hanya sekadar proses teknikal, tetapi juga suatu bentuk seni dan warisan budaya. Setiap langkah memerlukan keahlian tangan yang tinggi dan penghargaan terhadap tradisi. Melalui proses ini, setiap Sape menjadi karya seni yang unik, menyuarakan identiti dan keindahan budaya masyarakat Iban.

5.0 PENGENALAN

Bab ini akan membincangkan secara terperinci mengenai alat muzik Sape, merangkumi *Hubungan antara Alat Muzik dengan Tradisi Masyarakat Iban, Corak Motif yang ada pada Sape dan Proses Pembuatan Sape*. Dengan pembahasan ini, diharapkan dapat memberikan wawasan yang lebih mendalam terhadap keunikan seni dan budaya yang dihimpunkan dalam alat muzik tradisional ini. Penemuan kajian berdasarkan objektif dan temu bual daripada seorang tokoh Sape yang popular di Sarawak.

5.1 RUMUSAN DAPATAN KAJIAN

Dalam kajian ini, keunikan alat muzik Sape mencerminkan kepelbagaian seni dan keahlian tukang pembuat, sementara peranannya dalam budaya dan kehidupan masyarakat menegaskan pentingnya Sape sebagai pencerminan identiti dan keutuhan budaya. Pengaruhnya dalam perkembangan seni dan budaya di Sarawak turut dijelaskan, menunjukkan Sape sebagai sumber inspirasi dan kreativiti dalam masyarakat kaum Iban.

5.1.1 OBJEKTIF 1

Penelitian ini mendedahkan kaitan di antara alat muzik Sape dengan tradisi masyarakat Iban. Sape tidak hanya berfungsi sebagai alat muzik, tetapi juga menjadi simbol budaya yang menyelubungi kehidupan sehari-hari. Ini mencerminkan kepentingan Sape sebagai pelindung warisan budaya dan penjaga identiti masyarakat Iban. Sape, sebagai salah satu alat muzik tradisional yang unik, bukan sahaja berfungsi sebagai alat muzik tetapi juga memainkan peranan penting dalam menyelaraskan diri dengan warisan budaya dan identiti masyarakat Iban.

Sape menjadi lambang identiti budaya masyarakat Iban. Keunikan Sape boleh dilihat dalam pelbagai upacara adat, perayaan kebudayaan, dan aktiviti komuniti. Alat muzik ini tidak hanya menjadi medium melodi, tetapi juga menjadi lambang seni yang mengukuhkan warisan budaya masyarakat Iban. Selain itu, Sape memainkan peranan utama dalam upacara adat dan ritual masyarakat Iban. Dalam pelaksanaan upacara seperti Gawai Antu atau Gawai Kenyalang, Sape menjadi unsur kritikal yang mengiringi tarian dan nyanyian, merentasi generasi dan menyatukan hubungan antara dunia roh dan manusia.

5.1.2 OBJEKTIF 2

Objektif ini mengkaji secara terperinci corak motif yang menghiasi Sape. Setiap motif mengandungi makna tersendiri yang merentangkan nilai-nilai budaya dan spiritual masyarakat Iban. Pemahaman mendalam terhadap corak motif ini memberikan pandangan tentang kekayaan simbolik yang terkandung dalam setiap Sape, menonjolkan kreativiti dan identiti seni di kalangan masyarakat Iban. Corak motif yang menghiasi alat muzik Sape menampilkan warisan budaya dan seni hiasan yang unik dalam kalangan masyarakat Iban. Setiap corak motif yang diukir pada Sape membawa erti tersendiri, merentangkan dari segi kepercayaan, sejarah, hingga kehidupan harian masyarakat Iban. Motif yang menggambarkan alam semula jadi, flora, fauna, atau aktiviti-aktiviti harian memberi kehidupan kepada Sape.

5.1.3 OBJEKTIF 3

Proses pembuatan Sape menjadi tumpuan kajian, menggambarkan setiap langkah dari pemilihan kayu, pengukiran, hingga penyelesaian akhir. Pengetahuan tentang proses ini tidak hanya menonjolkan keahlian pembuat Sape, tetapi juga mengungkapkan nilai-nilai tradisional yang dipegang tinggi dalam setiap pembuatan alat muzik ini.

Proses pembuatan Sape merupakan warisan kraftangan masyarakat Iban yang melibatkan beberapa langkah penting. Pertama, pemilihan kayu yang sesuai seperti jelutung atau engkabang dengan ciri-ciri akustik yang baik. Kemudian, tukang ukir dengan teliti membentuk badan dan leher Sape, mengukir corak dan reka bentuk yang rumit. Setelah itu, kayu mengalami proses pemadatan dan pemeraman untuk mencapai ketebalan yang sesuai dan memberikan warna semula jadi.

Langkah terakhir melibatkan penyudahan dan penyelesaian akhir, di mana Sape dihaluskan, dihias dengan teliti, dan disiapkan untuk menghasilkan bunyi yang merdu. Keseluruhannya, proses ini menonjolkan keahlian dan seni tangan tinggi dalam melestarikan keindahan serta kekayaan seni kraftangan masyarakat Iban.

5.2 PERBINCANGAN

Perbincangan mengenai alat muzik tradisional Sarawak iaitu Sape menarik untuk diterokai kerana mempunyai nilai budaya yang kaya dan menarik. Sape ialah sejenis alat muzik bertali Sarawak yang berasal dari masyarakat Dayak. Terkenal dengan bunyi yang indah dan unik, serta peranan pentingnya dalam budaya dan tradisi tempatan, Sape telah menjadi simbol identiti bagi orang Dayak dan Sarawak secara keseluruhan. Salah satu aspek menarik Sape ialah bentuknya yang tersendiri. Alat muzik ini diperbuat daripada sekeping kayu yang dibentuk sedemikian rupa sehingga menyerupai perahu.

Selain mempunyai keindahan estetika yang unik, bentuk ini juga mempunyai makna yang mendalam dalam budaya Dayak, yang sering dikaitkan dengan kehidupan dan hubungan manusia dengan alam. Sape juga mempunyai peranan penting dalam kehidupan masyarakat Dayak. Sape juga menjadi tumpuan usaha memelihara warisan budaya. Ramai artis dan pemuzik muda berminat untuk belajar dan bermain Sape, serta menggabungkan elemen tradisional dengan muzik kontemporari. Ini bukan sahaja membantu meluaskan penghargaan terhadap Sape dalam kalangan generasi muda, tetapi juga memastikan instrumen itu kekal relevan dan hidup dalam budaya Sarawak yang sentiasa berkembang.

Namun, Sape bukan sahaja mempunyai kepentingan rohani dan budaya, tetapi juga mempunyai nilai seni yang tinggi. Bunyi-bunyi yang dihasilkan daripada Sape mempunyai keindahan yang tersendiri, selalunya mewujudkan suasana yang tenang. Penggunaan teknik memetik yang lancar dan merdu juga menambahkan lagi keunikan dan daya tarikan alat muzik ini.

Perbincangan tentang Sape juga menimbulkan persoalan tentang cabaran dalam memelihara alat muzik tradisional ini. Antara cabaran utama ialah kehilangan pengetahuan dan kemahiran tradisional dalam membuat dan bermain Sape kerana kurangnya generasi yang berminat untuk mempelajarinya. Oleh itu, adalah penting bagi rakyat Sarawak dan kerajaan untuk bekerjasama mempromosikan, melindungi dan memelihara Sape sebagai sebahagian daripada warisan budaya mereka.

5.3 CADANGAN

Individu

Penting bagi individu yang berminat untuk mempelajari Sape untuk memahami konteks budaya di mana alat muzik ini berkembang. Ini melibatkan pemahaman sejarah dan kepercayaan orang Dayak. Langkah pertama dalam belajar Sape ialah berjumpa dengan guru atau pemain berpengalaman. Belajar secara langsung daripada mereka bukan sahaja memberi panduan praktikal tentang teknik permainan Sape, tetapi juga membolehkan mereka menyerap pengetahuan dan pengalaman dari segi budaya dan tradisi yang berkaitan dengan alat muzik ini. Kecekalan dalam amalan adalah kunci utama untuk membangunkan kemahiran bermain Sape. Dengan meluangkan masa untuk berlatih dengan kerap, individu boleh meningkatkan keupayaan mereka untuk bermain alat ini dan membangunkan gaya permainan yang unik.

Masyarakat

Penting untuk orang ramai mempelajari dan menghayati sejarah dan makna budaya yang terkandung dalam Sape. Memahami latar belakang budaya alat muzik ini akan membantu meningkatkan rasa hormat dan penghargaan terhadap warisan budaya yang telah lama wujud dalam kalangan masyarakat Sarawak. Selain itu, menyertai acara kebudayaan atau festival yang menampilkan persembahan Sape juga merupakan cara masyarakat memberikan sokongan kepada artis dan penghibur Sape tempatan. Ini bukan sahaja mengukuhkan rasa bangga terhadap warisan budaya Sarawak, malah memberi galakan kepada artis tempatan untuk terus mengembangkan kemahiran mereka.

Kerajaan

Kerajaan perlu menganjurkan program pendidikan yang melibatkan pembelajaran tentang Sape di institusi pendidikan formal dan tidak formal. Ini termasuk memasukkan kurikulum tentang Sape di sekolah dan mengadakan aktiviti yang berkaitan dengan pembelajaran bermain alat muzik tradisional ini. Dengan cara ini, generasi muda dapat diperkenalkan dengan Sape dan meningkatkan kesedaran mereka terhadap warisan budaya Sarawak. Selain itu, kerajaan juga boleh menyokong penganjuran acara kebudayaan dan perayaan yang menampilkan persembahan Sape. Ini bukan sahaja akan mempromosikan warisan budaya Sarawak secara amnya, tetapi juga memberikan sokongan kepada artis dan penghibur Sape tempatan. Dengan mengadakan acara seperti ini, kerajaan dapat membantu mengukuhkan rasa bangga rakyat terhadap warisan budaya mereka sendiri.

5.4 PENUTUP

Secara umum, penelitian ini menunjukkan bahawa alat muzik Sape memainkan peranan yang sangat penting dalam memelihara dan mewarisi warisan budaya masyarakat kaum Iban di Sarawak. Sejarah panjang Sape telah menyaksikan perubahan dalam pembuatan dan penggunaan, tetapi kehadiran alat muzik ini tetap menjadi inti yang menyatukan komuniti orang Iban. Peranan Sape dalam pelbagai aspek kehidupan masyarakat Sarawak turut dijelaskan dalam penelitian ini. Dari upacara adat hingga perayaan kebudayaan, Sape hadir sebagai unsur penting dalam memperkaya pengalaman dan memperkuat ikatan sosial. Kewujudan Sape juga memberikan pengaruh positif terhadap perkembangan seni dan budaya di Sarawak, menjadi sumber inspirasi bagi generasi muda untuk meneruskan tradisi dan mencipta inovasi baru.

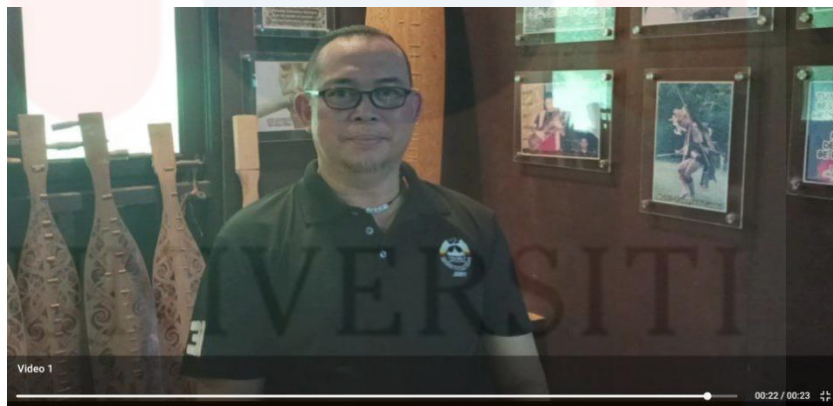

LAMPIRAN

Encik Jerry Kamit

Temubual

MALAYSIA
KELANTAN

Sape Kegemaran

Koleksi Sape

Hubungan masyarakat Iban dengan Sape

Kaum Iban

Pembelajaran bermain Sape

Suasana perayaan Gawai

Motif corak Sape

Variasi corak Sape

Perbezaan corak diukir dan corak dilukis

Flora

Fauna

Burung Enggang

Naga

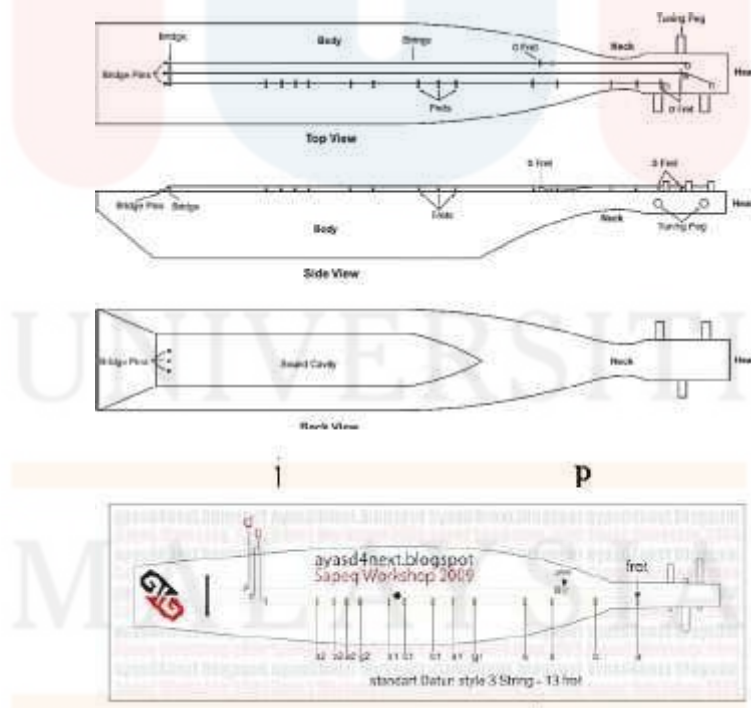
Harimau

KELANTAN

Pecahan bahagian Sape

Bahagian-bahagian Sape

Ciri-ciri fizikal Sape

Proses pembuatan Sape

Proses pemilihan kayu dan pemotongan kayu

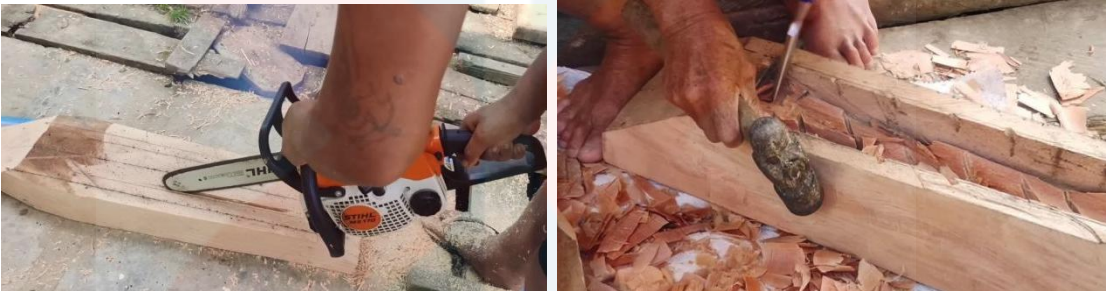
KELANTAN

Proses menekap

Proses menebuk

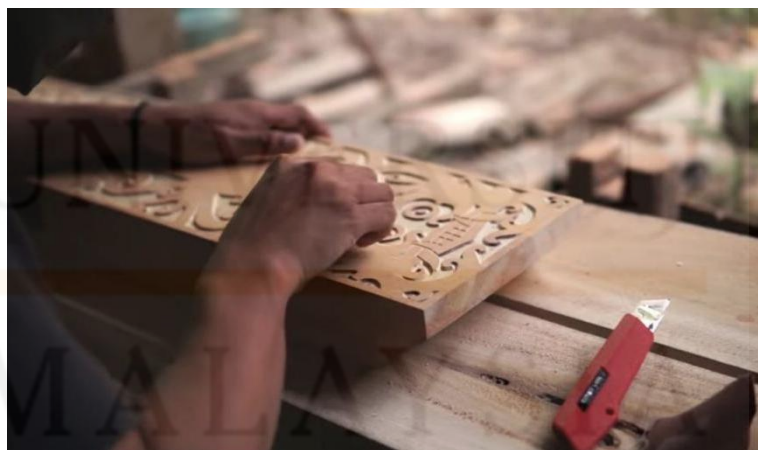
Proses melicinkan bahagian lekuk

Proses melukis

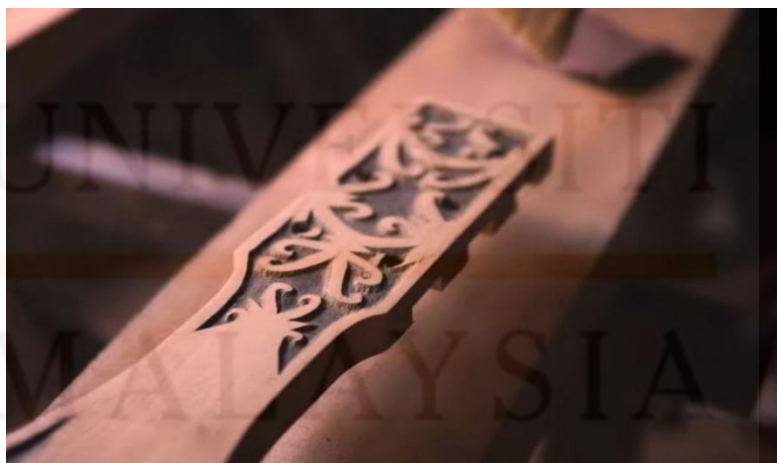

Proses mengukir

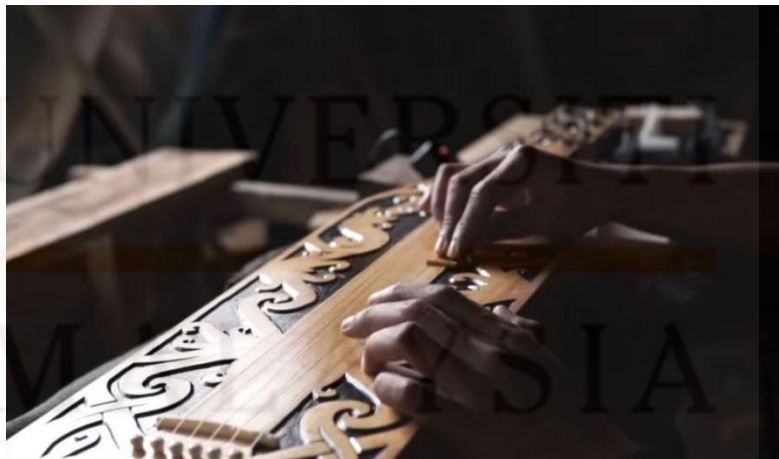
KELANTAN

Proses mengecat

KELANTAN

Proses pemasangan Fret

BIBLIOGRAFI

Kebudayaan Malaysia, Wikipedia, Fandi, 8 Julai 2017,

https://ms.wikipedia.org/wiki/Kebudayaan_Malaysia

Kajian Identiti Korporat Syarikat Rakaman Borneo, Zurina Binti Suif, 2007,

<https://ir.unimas.my/id/eprint/2583/1/Kajian%20identiti%20korporat%20syarikat%20rakaman%20Borneo%20Headhunters%20Music%20Production%20%28BHMP%29.pdf>

Sarawak, Wikitravel, Claus Hansen, 22 Oktober 2010,

<https://wikitravel.org/en/Sarawak>

Latar Belakang Suku Kaum Iban, WordPress, 22 Jun 2017,

<https://ibans502sivik.wordpress.com/2017/06/22/latar-belakang-suku-kaum-iban/>

Sape, Jabatan Kebudayaan dan Kesenian Negara, 2022,

<https://pemetaanbudaya.jkkn.gov.my/culture/dis/649>

Sape Music of Malaysia, Destination Asia,

<https://www.destination-asia.com/malaysia/experience/sape-music-malaysia/>

Alat muzik kordofon, Mietha Fanza, 14 Januari 2021,

<https://www.alatmusik.id/musik/Alat-Musik-Kordofon/>

Muzik dan Hiburan Pelancongan Seni dan Budaya : Konsert Sape Bakal Catat Sejarah,

Azmi Salleh, 27 Februari 2022

<https://my.lifenewsagency.com/2022/02/27/konsert-sape-bakal-catat-sejarah/>

Sarawak Cultural Village,

<https://scv.com.my/>